PICTURA EXONARTEXULUI BISERICII MĂNĂSTIRII VORONEȚ[*]

de ECATERINA CINCHEZA-BUCULEI

Biserica mănăstirii Voroneț se numără printre ctitoriile ridicate de Ştefan cel Mare între iunie 1487 şi octombrie 1488 (Pătrăuți, Milişăuți, Sf. Ilie), mai exact, după cum se spune în pisania aşezată în axul uşii de intrare (astăzi în exonartex), în scurtul interval mai – septembrie 1488: „ Io Ştefan Voevod, prin mila lui Dumnezeu Gospodar al țărei moldoveneşti, fiul lui Bogdan Voevod, a început a zidi acest hram la Mănăstirea Voroneț, în numele sfântului şi slăvitului şi mare mucenicului şi biruitorului Gheorghe, în anul 6996 (1488) în luna Mai 26, Luni, după Pogorârea Sfântului Duh şi s-a săvârşit în acelaşi an în luna Septembrie 14”[1]. Biserica este de plan triconc, cu abside semicirculare, cu turlă pe naos sprijinită pe un sistem de bolți etajate, specific moldoveneşti. Pronaosul, de formă dreptunghiulară, este boltit cu o largă calotă susținută de patru arcuri mari sprijinite în console şi este despărțit de naos printr-un perete gros străpuns de o uşă cu chenar gotic format din vergele încrucişate. Exonartexul închis a fost adăugat de către mitropolitul Grigore Roşca, care l-a ridicat şi l-a decorat cu picturi odată cu exteriorul, în timpul domniei lui Iliaş, la 1547, după cum este consemnat în pisania pictată la exterior, lângă intrare: † **Изволенїемь ѿца и по[...]е/нїемь сн҃а и съвръшенїе[мь] ст҃го/ дх҃а·и по тр8жденїемь ра[ба Бо]жїа/ кир Григорїа митрополита [вс]еи/ земли·Мольдавскои჻ прило[...]/и нача сѧ и съсзда сѧ и съвръ[ши]/сѧ·съи малїи припрать·и испи[са]/ сѧ·ѡколо въсѧ·црк҃овь·въ за д8/шие себѣ჻ въ дн҃и· бл҃гочстиваго Іѡ/на Илиаша воеводы჻ и мт҃ри е(г)[о]/ Єлени/ в лт҃о჻ ҂зн҃е჻ м(с)ца჻ се(п)те(в)·д҃и** – „Cu vrerea Tatălui și cu ajutorul Fiului și cu săvârșirea Sfântului Duh și cu osteneala robului lui Dumnezeu, chir Grigorie Mitropolitul Țării Moldovenești, s-a adăogat și s-a început și s-a zidit și s-a săvârșit acest mic pridvor; și s-a pictat în jurul întregii biserici, pentru sufletul său, în zilele blagocestivului Ioan Iliaș Voevod și ale mamei sale Elena, în anul 7055 (1547) luna Septemvrie 13”[2]. De formă dreptunghiulară, el este boltit în semicilindru pe axa nord-sud. Deasupra intrărilor, de la nord şi sud, a fost plasată câte o fereastră gotică înaltă. Pe sulul desfăcut ținut de Roşca, pictat la exterior în stânga uşii de intrare, este menționată aceeaşi calitate de ctitor a mitropolitului: **Г҃и Іс҃8 Х҃е при(м)и/ моленїе и/ потр8ж(д)енїе/ мое с(и) ма(л)и/ припра(т) ра(б) г҃вх м/итропо(л)ит8 Кирь Григорїю въ и(м)/ твое ст҃ое** – „Doamne Isuse Hristoase, primește rugăciunea și osteneala mea acest mic pridvor, robul lui Dumnezeu Mitropolitul chir Grigorie în numele tău cel sfânt”[3].

[*] Cercetare făcută în cadrul proiectului: *Text și imagine în pictura românească din sec. al XVI-lea*, coordonator Constantin Ciobanu. În cadrul aceluiași proiect se înscrie atât studiul inscripțiilor, realizat de Ruxandra Lambru de la Universitatea din București, cât și executarea fotografiilor, de către Sorin Chițu de la Institutul de Istoria Artei, București.

[1] G. Balş, *Bisericile lui Ştefan cel Mare*, în BCMI, 43–46, XVIII, 1925, Bucureşti, 1926, p. 31–36, traducerea inscripției, p. 34 (după E. Kozak, *Die Inschriften aus der Bukovina. Epigraphische Beiträge zur Qellenkunde der Landes und Kirchengeschichte*, I, Wien, 1903, p. 202–203).

[2] G. Balş, *Bisericile şi mănăstirile moldoveneşti din veacul al XVI-lea*, *1527–1582*, în BCMI, 55–58, XXI, 1928, Bucureşti, 1928, p. 88–91, Fig. 100, traducerea inscripției, p. 88 (după E. Kozak, *loc. cit.*). Aceeaşi traducere la Ruxandra Lambru.

[3] Idem. Aceeaşi traducere la Ruxandra Lambru.

Absida altarului şi naosul au fost decorate cu fresce în timpul domniei lui Ştefan cel Mare, posibil, între 1488 şi 1496[4], la fel şi pronaosul[5], împrospătat numai parţial, culoare peste culoare, din iniţiativa mitropolitului Teofan, aşa cum rezultă din inscripţia pictată deasupra intrării în naos, probabil, în prima perioadă în care a deţinut această funcţie (1535–1541), anul 1550 din inscripţie fiind, după toate probabilităţile, greşit, de vreme ce în acel an mitropolit era Grigore Roşca, şi nu Teofan.

Atât bolta cât şi pereţii exonartexului au fost acoperiţi cu o multitudine de scene mărunte aparţinând unui *Menolog* complet, de tipul „cu încadrare”, conform soluţiei *Vaticanus gr.1613*, devenite caracteristică în pictura medievală din Moldova şi Ţara Românească[6]. W. Podlacha le consideră „lucrări mărunte, superficiale şi... fără valoare”[7], iar P. Henry remarcă ca temă unică a exonartexului *Menologul* complet, mult prea înghesuit într-un spaţiu neadecvat ca dimensiune[8]. În general, tema deşi socotită „un important element nou pe care zugravul de la Dobrovăţ l-a introdus în pictura moldovenească”[9], a fost totuşi definită numai ca parte a unui program iconografic, alcătuită dintr-o mulţime de imagini „mici şi stereotipe, ilustrând momentele reprezentative din viaţa sfinţilor de peste an”[10]. Ultimele cercetări i-au acordat însă *Menologului* o atenţie specială, integrându-l programelor iconografice, nu ca pe o simplă înşiruire se sfinţi, ci ca pe un subiect viu care corespunde ritmului liturgic şi scopului pentru care a fost ales[11].

La Voroneţ, el a fost repartizat pe toată suprafaţa exonartexului în 12 registre. Anul începe pe boltă, spre nord, fără un semn distinct. Fiecare lună este marcată printr-o inscripţie ce o defineşte şi printr-o semilună mică pictată în cadrul compoziţiilor care ilustrează ziua de întâi, aşa cum se întâlneşte la Sf. Dumitru din Suceava. Pentru prima zi a anului este de remarcat faptul că alături de Simeon Stâlpnicul apare şi icoana Maicii Domnului, care aminteşte minunea săvârşită la Miasion, minune comemorată în ziua de 1 septembrie, şi care a mai fost semnalată numai la Dobrovăţ[12]. Zilele se ordonează după tipic, lunile urmând o mişcare circulară. Astfel *septembrie* este plasată în axul bolţii, spre est şi vest, *octombrie* începe sub 1 septembrie şi merge inelar ocupând şi timpanele de la nord şi sud, *noiembrie*, *decembrie*, *ianuarie*, *februarie*, *martie*, *aprilie*, *mai*, *iunie*, *iulie* urmează acelaşi traseu, fiecare pe câte un registru, inclusiv *august* care ocupă registrul inferior. Pentru ultima lună a anului s-a adoptat soluţia folosită la Sf. Gheorghe din Suceava, Moldoviţa, Neamţ, a ilustrării zilelor cu sfinţi în picioare, singurele scene fiind *Schimbarea la Faţă* (6 aug.), *Adormirea Maicii Domnului* (15 aug.) şi *Punerea în raclă a brâului Maicii Domnului* (31 aug.). Ultima sărbătoare este ilustrată prin minunea săvârşită cu brâul Fecioarei, prin care împărăteasa Zoe, soţia împăratului Leon cel Înţelept, a fost vindecată de un duh necurat. În scenă apare Leon, cel care a deschis racla cu brâul Maicii Domnului după 410 ani de când fusese adus la Constantinopol de la Ierusalim de către Arcadie, fiul lui Teodosie cel Mare, şi patriarhul Constantinopolului, care pune cinstitul brâu peste împărăteasă[13].

---

[4] Maria Ana Musicescu, *Consideraţii asupra picturii din altarul şi naosul Voroneţului*, în *Cultura Moldovenească din timpul lui Ştefan cel Mare*, Culegere de studii îngrijită de M. Berza, 1964, p. 364 n. 1, p. 367–370; Maria Ana Musicescu şi Sorin Ulea, *Voroneţ*, Bucureşti, 1969, p. 9–10 (autorii consideră pictura exonartexului din 1547 şi pe cea a pronaosului din 1550).

[5] Socotit multă vreme pictat la o dată ulterioară, de către toţi cercetătorii care ne-au precedat, a fost redatat în timpul lui Ştefan cel Mare de către Ecaterina Cincheza-Buculei, *Le programme iconographique du narthex de l'église du monastère de Voroneţ*, *RRHA.BA*, XXX, 1993, p. 3–23. Curăţarea picturilor din pronaos (2005), de către echipa de restauratori coordonată de O. Boldura, care a finalizat şi restaurarea picturilor exonartexului, nu a adus nicio schimbare datării noastre (O. Boldura, *Pictura murală din nordul Moldovei*, *modificări estetice şi restaurare*, Editura Accent Print, Suceava, 200, p. 402).

[6] P. Mijović, *Les ménologes en Roumanie et en Serbie médiévale*, în *Actes du XIVe Congrès International des Études Byzantines*, *Bucarest 6–12 septembre 1971*, Bucureşti, 1975, p. 582.

[7] W. Podlacha, *Pictura murală din Bucovina* [*Malovidla scienne w cerkwiah Bukowiny*, Lvov, 1912], Bucureşti, 1985, p. 98, 288.

[8] P. Henry, *Monumentele din Moldova de Nord de la origini până la sfârşitul secolului al XVI-lea. Contribuţie la studiul civilizaţiei moldave*, Bucureşti, 1984 (traducere din lb. franceză, ed. Ernest Leroux, Paris, 1930), p. 201.

[9] Sorin Ulea, în *Istoria Artelor Plastice în România*, I, Bucureşti, 1968, p. 361. *Menologul*, în formă restrânsă, apare pentru prima dată în Moldova, în pronaosul Voroneţului, Ecaterina Cincheza-Buculei, *Le programme iconographique du narthex de l'église du Monastère de Voroneţ*, p. 6–7.

[10] *Ibidem.*

[11] D. Barbu, *Pictura murală din Ţara Românească în secolul al XIV-lea*, Bucureşti, 1986, despre *Menologul* de la Cozia, p. 56–71; Ecaterina Cincheza-Buculei, *Sur la peinture du narthex de l'église du monastère de Bucovăţ (XVIe siècle): présence d'un peintre grec ignoré*, în *RRHA.BA*, XXVI, 1989, p. 11–26; idem, *Pictura pronaosului bisericii mănăstirii Căluiu*, în *SCIA.AP*, XXXVI, 1989, p. 19–30; idem, *Menologul de la Dobrovăţ (1529)*, în *SCIA, AP*, T.39, 1992, p. 7–28; Idem, *Le programme iconographique du narthex de l' église du monastère de Voroneţ*; Idem, *Le programme iconographique des peintures murales de la chambre des tombeaux de l' église du monastère de Dobrovăţ*, în *Cahiers balkaniques*, 21, 1994, Paris, p. 21–58; idem, *Pictura pronaosului bisericii mănăstirii Suceviţa*, *SCIA, AP*, Seria nouă, T.3(47), Bucureşti, 2013, p. 175–227.

[12] Ecaterina Cincheza-Buculei, *Menologul de la Dobrovăţ (1529)*, p. 13–14, Fig. 1, Pl. 1.

[13] *Vieţile Sfinţilor pe luna August*, Editura Episcopiei Romanului, 1998, p. 407. Vindecarea împărătesei Zoe a mai fost pictată numai la Probota şi Roman. În celelalte *Menologuri* este consemnată aducerea brâului la Constantinopol.

Fig. 1. *Menolog*, 1–5, 25–30 sept., boltă, ax.

Fig. 2. *Menolog*, 14–16 sept., boltă, latura vestică.

Fig. 3. *Menolog*, 19–21 sept., boltă, latura vestică.

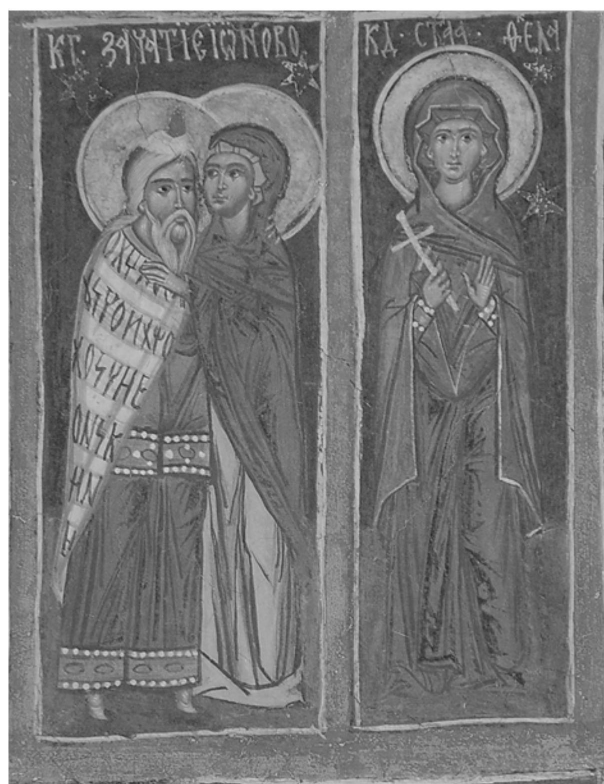

Fig. 4. *Menolog*, 23–24 sept., boltă, latura vestică.

Fig. 5. *Menolog*, 14 oct. (Sf. Paraschiva), perete sud; 10–11 nov., boltă, latura estică şi perete sud.

Fig. 6. *Menolog*, 1–3 oct., 1–2 nov., 1–3 dec., 1–3 ian., boltă, latura estică.

Fig. 7. *Menolog*, 18 oct., boltă, latura vestică.

Fig. 8. *Menolog*, 25–26 oct., boltă, latura vestică.

Fig. 9. *Menolog*, 4–11 oct., 3–8 nov., 3–10 dec., 2–9 ian., 2–8 febr., boltă, latura estică.

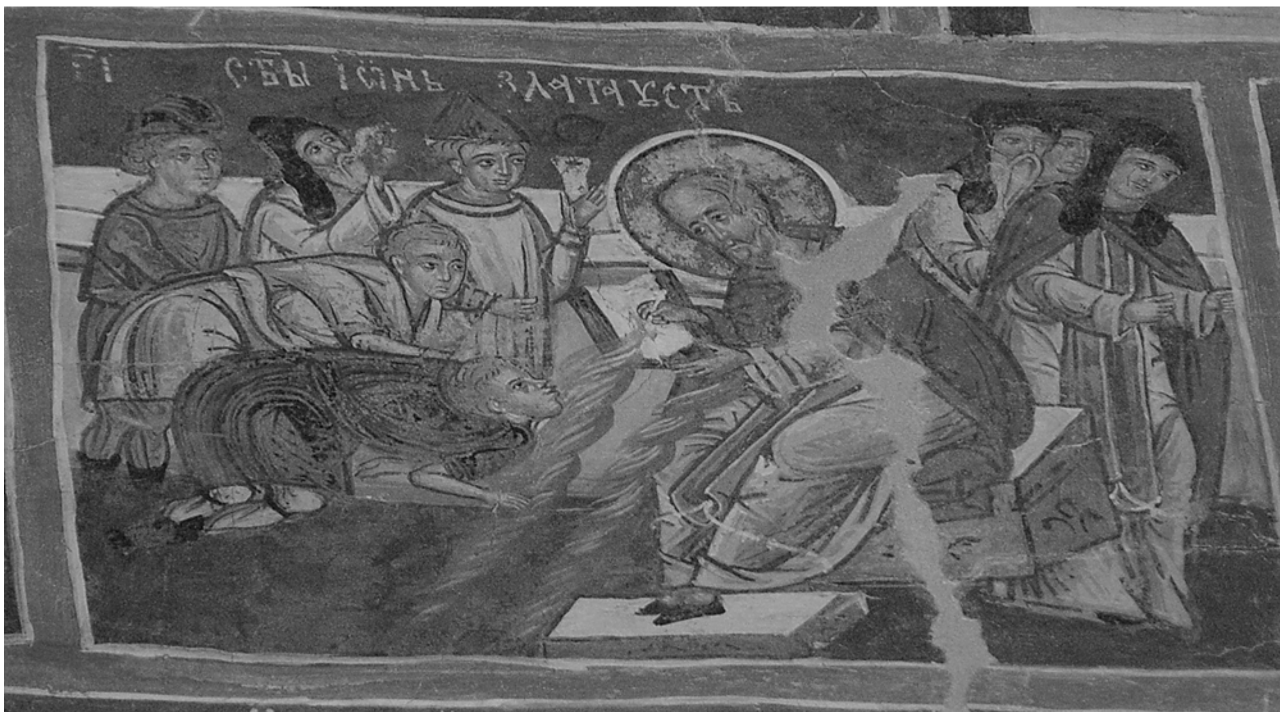

Fig. 10. *Menolog*, 13 nov., perete sud.

Fig. 11. *Menolog*, 20–23 oct., 20–22 nov., 18–22 dec., 19–22 ian., boltă, latura vestică.

Fig. 12. *Menolog*, 24 nov., boltă, latura vestică.

Fig. 13. *Menolog*, 25–26 nov., boltă, latura vestică.

Fig. 14. *Menolog*, 16–17 dec., boltă, latura vestică.

Fig. 15. *Menolog*, 27–28 nov., 28 dec., perete nord.

Fig. 16. *Menolog*, 28–30 nov., 29 dec., perete nord.

Fig. 17. *Menolog*, 30–31dec., perete nord.

Fig. 18. *Menolog*, 12–13 dec., 11–12 ian., perete sud.

Fig. 19. *Menolog*, 16 ian., perete sud.

Fig. 20. *Menolog*, 27 ian., perete nord.

Fig. 21. *Menolog*, 30 ian., perete nord.

Fig. 22. *Menolog*, 15 febr., perete sud.

Fig. 23. *Menolog*, 17 febr., perete vest.

Fig. 24. *Menolog*, 22 febr., perete vest.

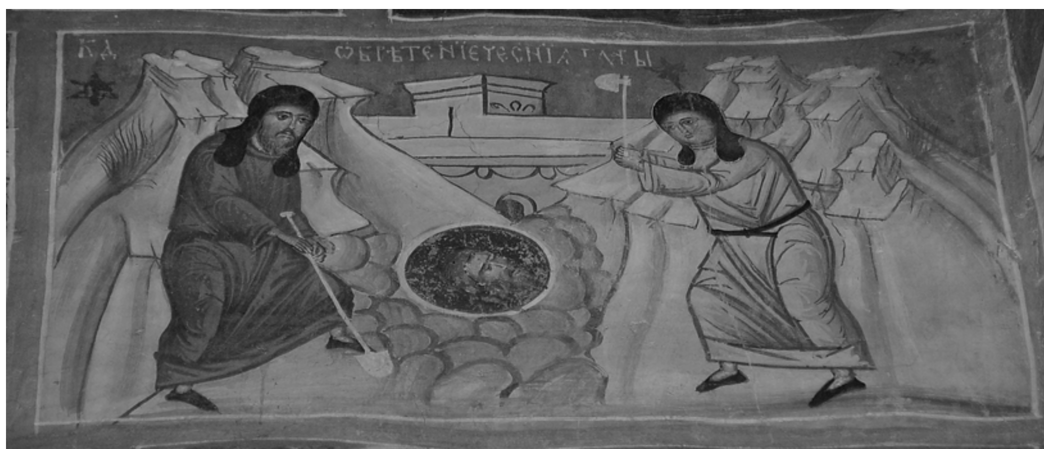

Fig. 25. *Menolog*, 24 febr., perete vest.

Fig. 26. *Menolog*, 5 mart., perete est.

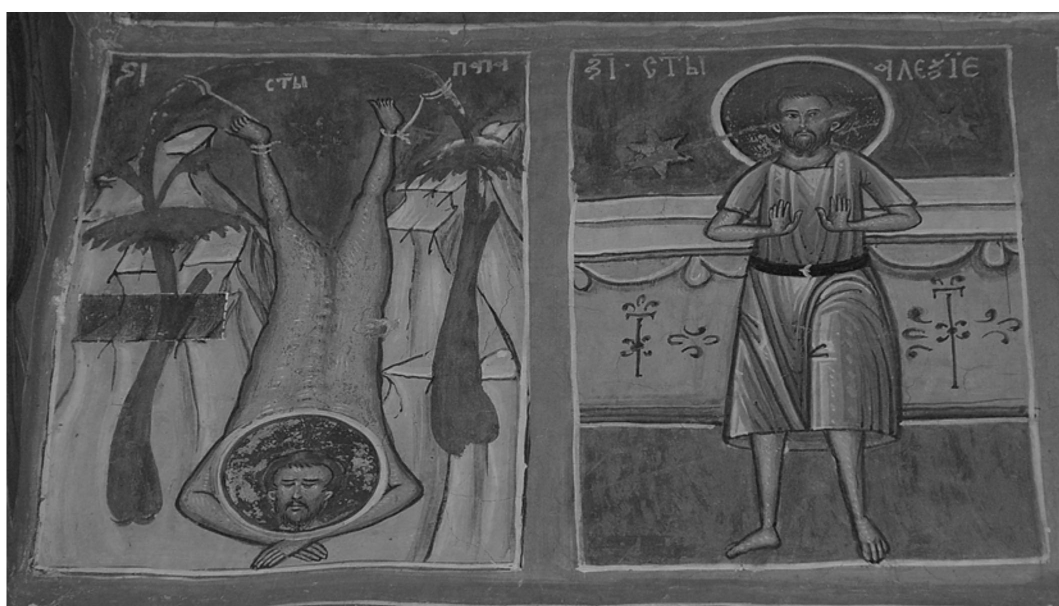

Fig. 27. *Menolog*, 16–17 mart., perete vest.

Fig. 28. *Menolog*, 19 mart., perete vest.

Fig. 29. *Menolog*, 26–27 mart., perete nord.

Fig. 30. *Menolog*, 29 mart., glaf fereastră nord, latura estică.

Fig. 31. *Menolog*, 1 apr., perete est.

Fig. 32. *Menolog*, 16 apr., perete vest.

Fig. 33. *Menolog*, 18 apr., perete vest.

Fig. 34. *Menolog*, 25 apr., perete nord.

Fig. 36. *Menolog*, 13 mai, perete sud.

Fig. 35. *Menolog*, 6–7 mai, perete est.

Fig. 37. *Menolog*, 25 mai, perete vest.

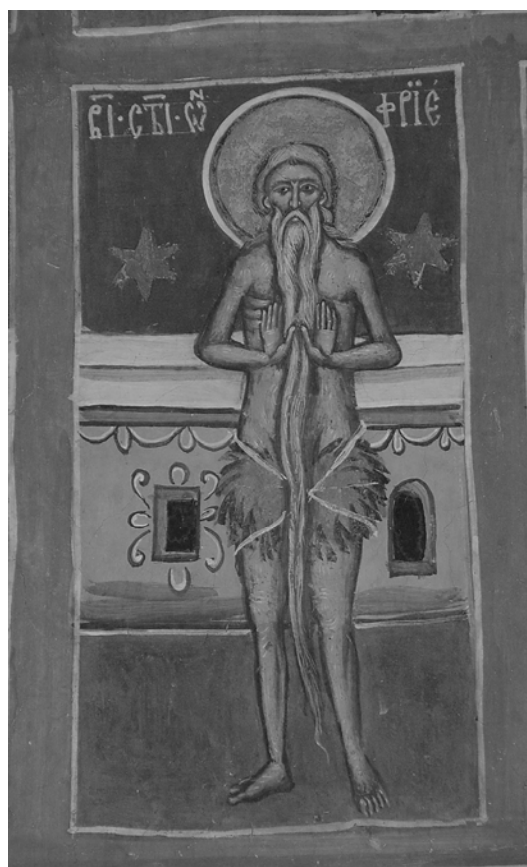

Fig. 39. *Menolog*, 12 iun., perete sud.

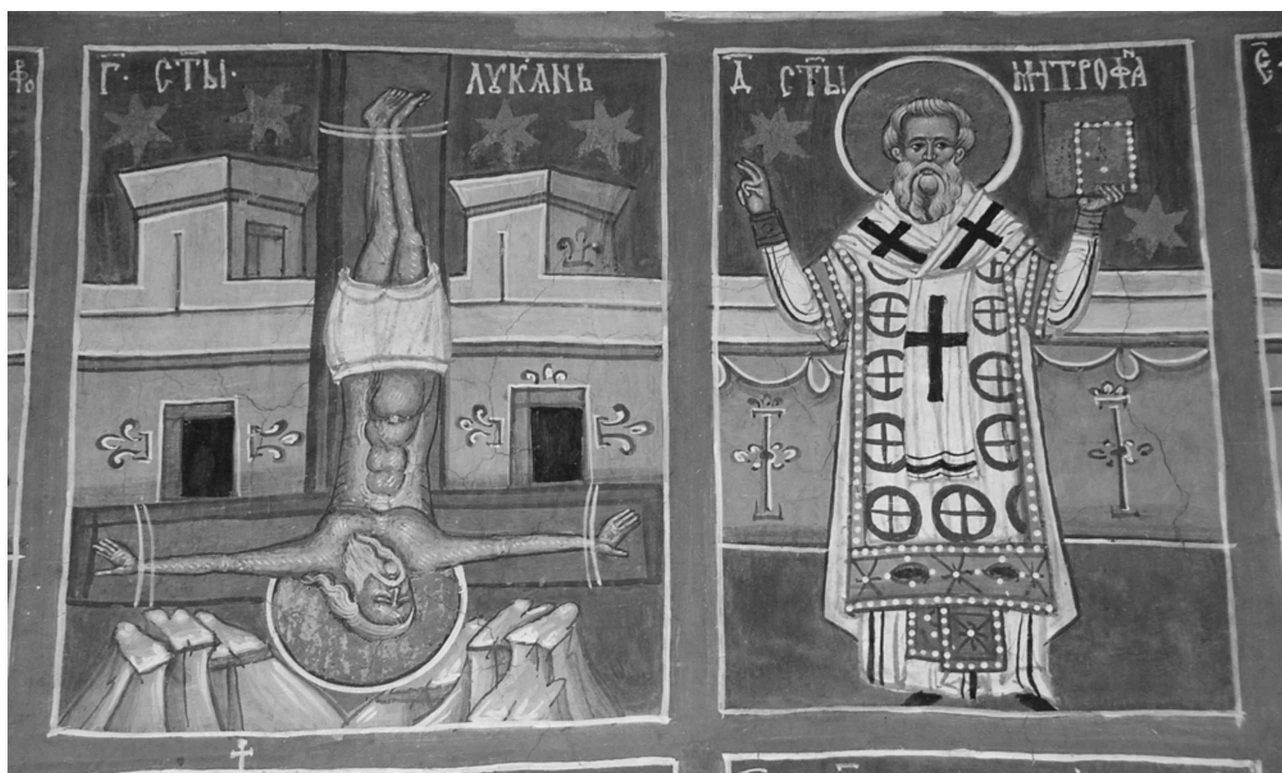

Fig. 38. *Menolog*, 3–4 iun., perete est.

Fig. 40. *Menolog*, 18 iun., perete vest.

Fig. 41. *Menolog*, 21 iun., perete vest.

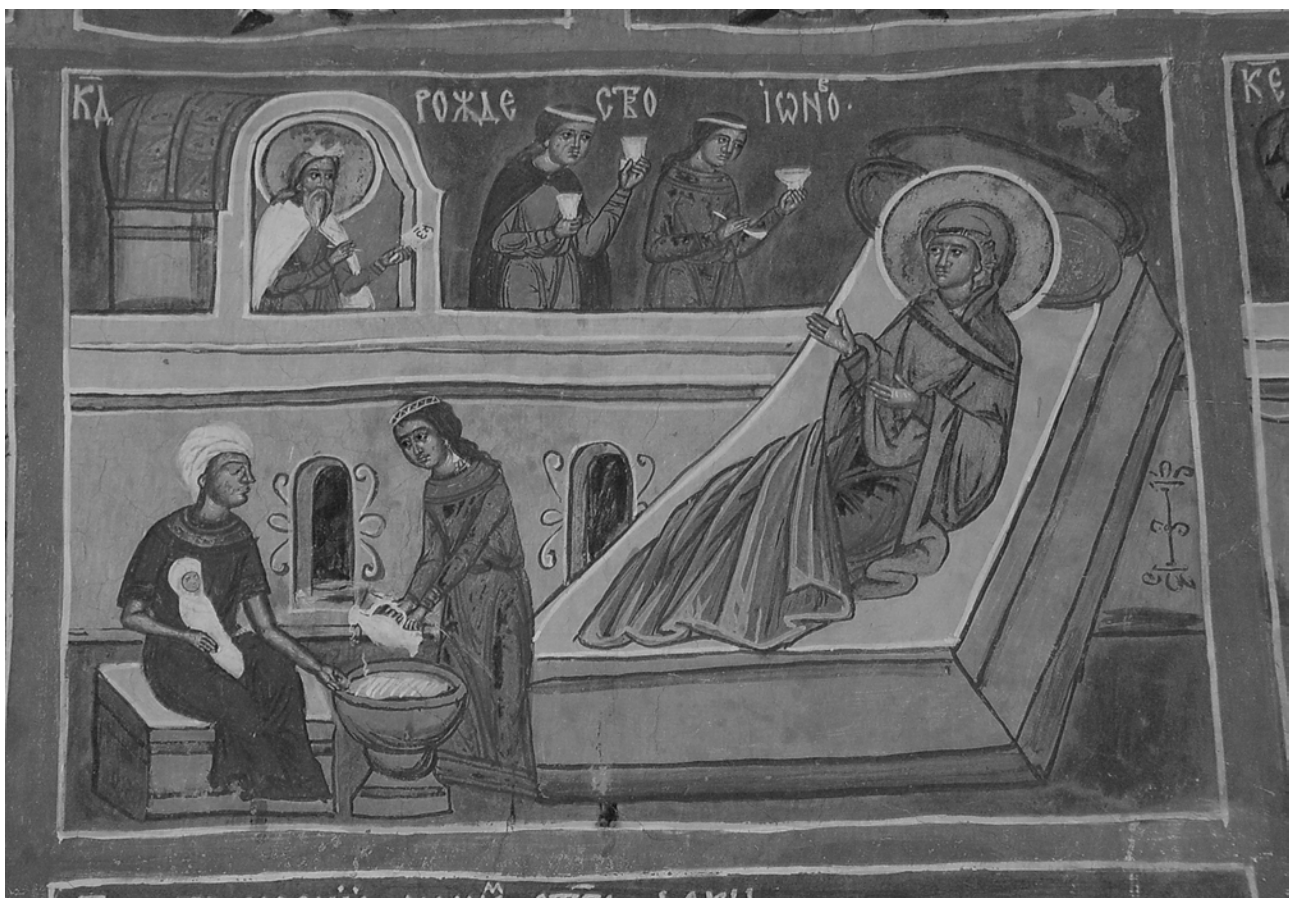

Fig. 42. *Menolog*, 24 iun., perete vest.

Fig. 43. *Menolog*, 2 iul, perete est.

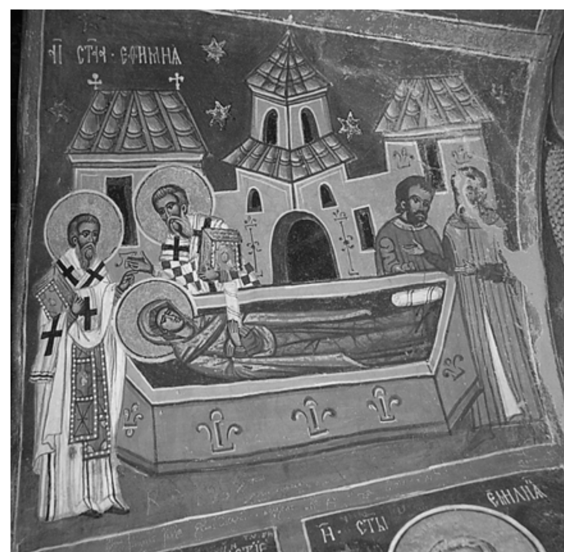

Fig. 44. *Menolog*, 11 iul., glaf ușă sud, latura estică.

Fig. 45. *Menolog*, 13–15 iul., perete sud.

F

Fig. 46. *Menolog*, 20 iul., perete vest.

Fig. 47. *Menolog*, 29 iul., glaf uşă nord, latura estică.

Fig. 48. *Menolog*, 1 aug., perete est.

Fig. 49. *Menolog*, 14–16 aug., perete vest.

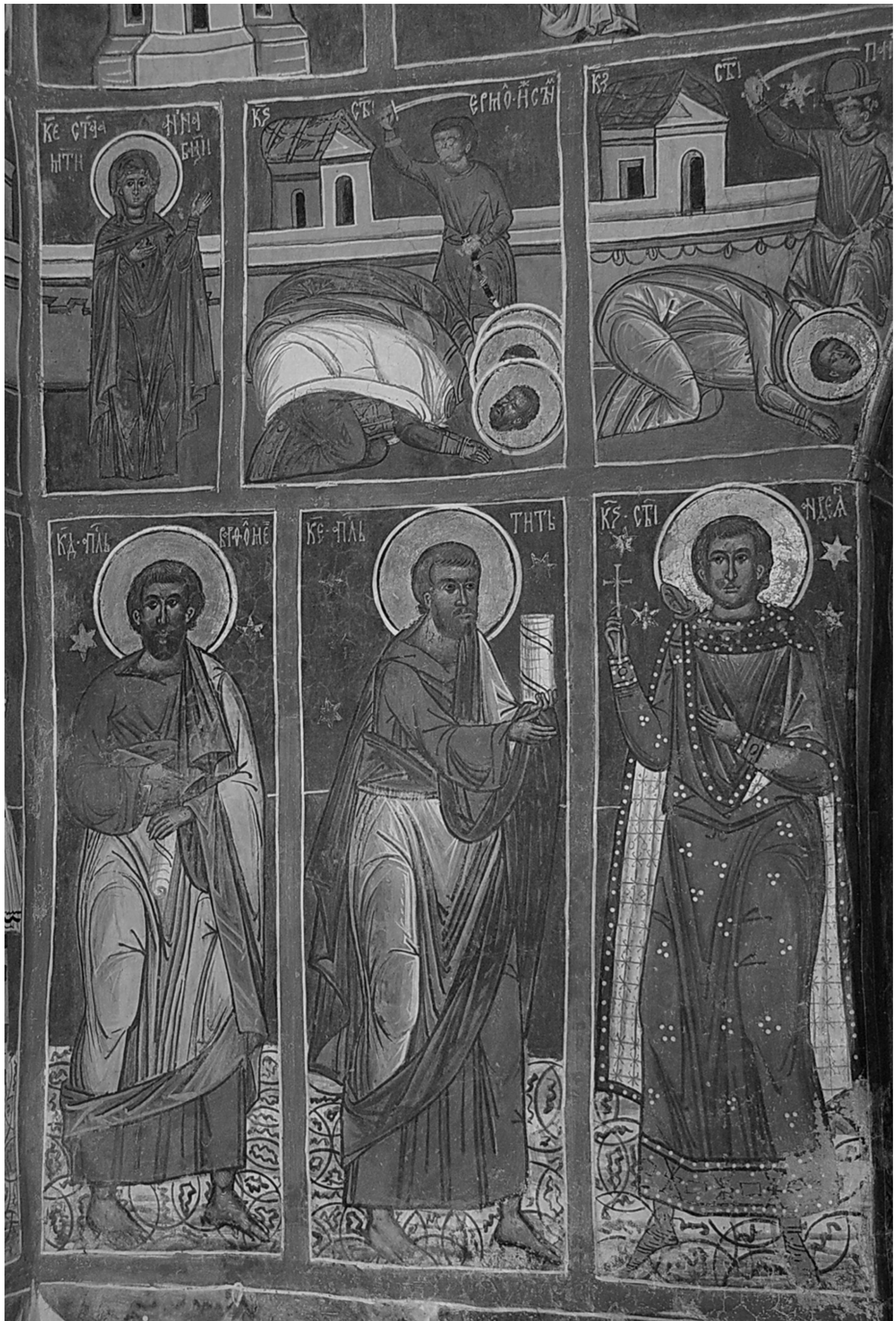

Fig. 50. *Menolog*, 25–27 iul., 24–26 aug., perete nord.

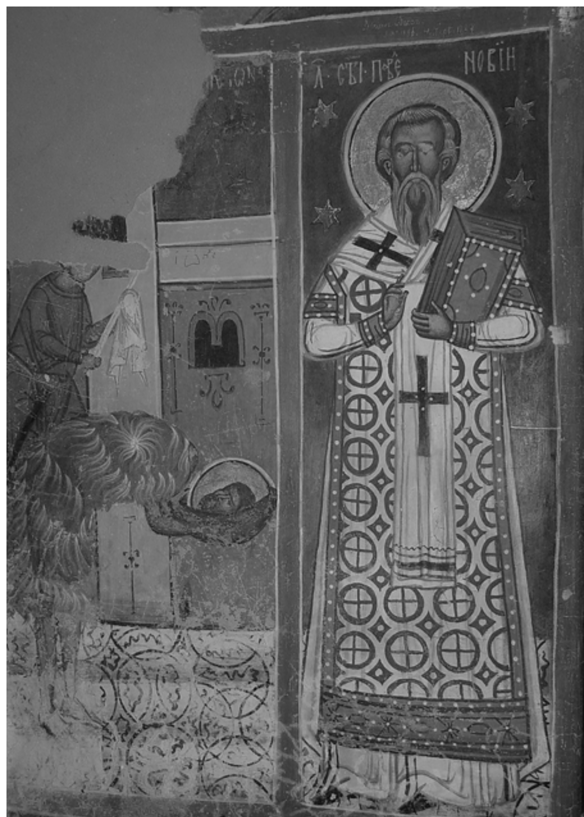

Fig. 51. *Menolog*, 29–30 aug., glaf ușă nord, latura estică.

Fig. 53. *Daniil Sihastrul*, perete nord.

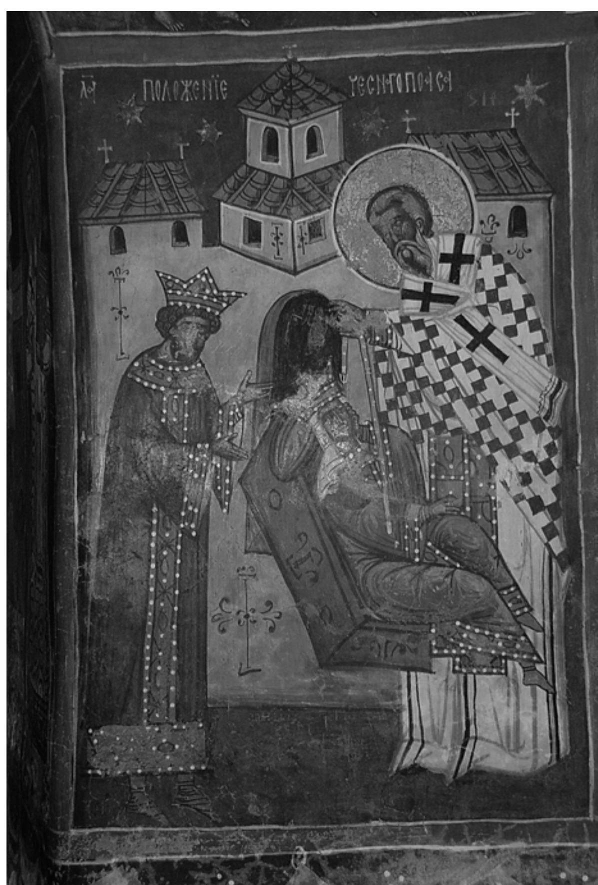

Fig. 52. *Menolog*, 31 aug., perete nord.

Fig. 54. *Maica Domnului Îndurătoarea*, perete est.

Fig. 55. *Maica Domnului*, glaf ușă nord, ax.

Fig. 56. *Iisus Hristos*, glaf ușă sud, ax.

Fig. 57. *Arh. Mihail*, timpan ușă sud.

Fig. 58. *Arh. Gavriil* (26 mart.) perete nord.

În continuarea lunii august, la nord, dar fără să facă parte din ea, a fost pictat un monah în picioare, frontal sprijinit într-o cârjă, cu un rotulus desfăcut în mâna dreaptă. Inscripția îl denumeşte Daniil, cu siguranță portretul lui Daniil Sihastrul, pictat încă o dată şi la exterior, alături de Grigore Roşca. Identitatea figurilor celor doi, şi a modului în care au fost prezentați, face neîndoielnică această identificare. Mormântul schimnicului se află însă în pronaos[14], în pridvor fiind locul de odihnă al mitropolitului Roşca, pregătit de acesta încă din timpul vieții, așa cum este scris pe piatra lui funerară: „În zilele blagocestivului Domn Iliaş, Voevod, iată eu, Mitropolitul Kir Grigorie, m-a cuprins teama morții pe mine care număr 73 ani de viață şi m-am gândit că nu voi fi ferit de acest pahar şi m-am hotărât pentru această casă a tuturor fraților acestui sfânt lăcaş şi mi-am făcut aici o groapă în care aş vrea când voi muri să fiu înmormântat; la anul 7078 (1570), luna Februarie 5”[15]. Textul este deosebit de sugestiv şi ne dezvăluie modul de gândire al mitropolitului care, asemenea voievozilor, şi-a construit prin exonartexul de la Voroneț o necropolă, alegând ca program iconografic ceea ce lui i s-a părut cel mai potrivit. Astfel, funcția pridvorului poate fi asimilată, în cazul de față, funcției de gropniță, iar cea a *Menologului* unei teme cu caracter funerar, în sensul exaltării prin el a credinței în Înviere, deci a triumfului asupra morții. Deasupra uşii de intrare în pronaos a fost pictată, ca în multe alte biserici moldoveneşti, *Maica Domnului Îndurătoarea* (Eleusa)[16]. La Voroneț ea a fost inclusă printre scenele din *Menolog*, tipologic apropiindu-se de reprezentarea din biserica mitropolitană din Suceava, prin prezența în partea superioară, lateral, a arhanghelilor Mihail şi Gavriil, care, deşi nu poartă în mâini insemnele Patimilor, prin expresia lor le anunță. Prefigurarea jertfei hristice încă de la naştere, scopul Întrupării pentru salvarea omenirii prin jertfa mântuitoare, se împleteşte aici cu jertfele martirice. Tot Maica Domnului, dar Orantă cu Pruncul pe piept, a fost pictată în axul glafului ferestrei de la nord, în pandant cu imaginea lui Iisus binecuvântând cu ambele mâini, din axul glafulului de la sud. Cei doi arhangheli, Mihail și Gavriil, busturi, completează programul iconografic, fiind plasați în timpanele celor două uși, la nord și la sud. Rolul lor este, în mod evident, de păzitori ai intrărilor, amândoi purtând săbii scoase din teacă.

Nici din punct de vedere stilistic, pictura exonartexului nu se încadrează caracteristicilor ansamblurilor murale din vreama lui Ștefan cel Mare. Scenele sunt mici, compozițiile simple, personajele lipsite de eleganță, culorile vii. Literele inegale din inscripții, ca și multele greşeli de scriere, de neînțelegere a unui text sau repetarea uneori a aceloraşi cuvinte pe sulurile desfăşurate ale unor sfinți diferiți indică prezența unui pictor mai puțin şcolit, cu siguranță un moldovean mai puțin cunoscător al slavonei. Diferențele stilistice evidente între portretul Maicii Domnului Îndurătoarea (Fig. 54), a celor doi arhangheli din timpanele ușilor laterale (Fig. 57), a figurilor unora dintre sfinții din registrul inferior[17] și restul picturii dovedesc însă că aici a lucrat și un alt pictor, mai sensibil și mai experimentat, posibil, un membru al echipei care a pictat la exterior.

PROGRAMUL ICONOGRAFIC

Bolta semicilindrică și pereții
Menolog

Boltă, latura estică, primul registru, de la nord la sud
Luna Septembrie м(с҃ц)а септевріа numele lunii scris pe fașa roșie ce desparte registrele. Semnul începutului de lună, o semilună, este inclus în prima scenă.
1. (1) Sf. Simeon а҃ с҃ты се(м)еѡн Simeon Stâlpnicul în stâlp, binecuvântând și ținând un sul strâns în mâna stângă; icoana Maicii Domnului Hodighitria, amintire a minunii de la Miasion – ieșirea intactă din apă, după multă vreme, a icoanei făcătoare de minuni a Maicii Domnului – comemorată tot în această zi[18], apare în colțul opus semilunii

[14] G. Balș, *Bisericile lui Ștefan cel Mare*, p. 282.
[15] Idem, *Bisericile sec. XVI*, p. 336.
[16] La Bălinești, Neamț (în luneta ușii), Baia, Suceava, Sf. Gheorghe (ca la Neamț), Moldovița și Humor (idem, *Maica Domnului Îndurătoarea în bisericile moldoveneşti din veacul al XVI-lea*, Bucureşti, 1930). Despre rolul acestei imagini în iconografia intrărilor v. Ioana Iancovescu, *L'Iconographie des entrées d'après des monuments de Roumanie et de Bulgarie*, în *Iztkustvo/Art in Bulgaria*, 33–34,1996, p. 23, n.16.
[17] De exemplu, Daniil Sihastrul, la fel pictat atât în interior, cât și la exterior.
[18] *Viețile Sfinților pe luna Septembrie*, Editura Episcopiei Romanului şi Huşilor**,** 1991, p. 40–41.

2. (2) Sf. Mamant в҃ ст҃ы·мамантъ dezbrăcat, cu mâinile legate la spate, în cădere pe spate, în timp ce este străpuns în pântece cu o vergea ascuțită, de către un executor
3. (3) Sf. Antim г҃ ст҃ы анѳимъ episcopul Nicomidiei decapitat
4. (4) Sf. Vavila д҃ ст҃ы вавила decapitarea Sf. Vavila, episcop de Antiohia, și a celor trei copii ucenici ai lui, de către un soldat
5. (5) Sf. Proroc Zaharia є҃ ст҃ы захаріа înjunghiat în fața altarului de către un soldat
6. (6) Minunea de la Colose ѕ҃ чюдо въ кола(с)ах arhanghelul Mihail oprind apa și cuviosul Arhip
7. (7) Sf. Sozont з҃ ст҃ы созонтъ întins pe o placă de piatră și bătut cu bâte de către doi executori
8. (8) Nașterea Maicii Domnului и҃ рождество бц҃и compoziția obișnuită
9. (9) Sf. Ana, Sf. Ioachim ѳ҃ ст҃а анна·ст҃ы иѡкимъ în picioare
10. (10) Sf. Minodora, Mitrodora, Nimfodora і҃ ст҃аа минодора/ митродора нимьфодора dezbrăcate, legate pe cruci în formă de T (tau)[19]
11. (11) Teodora аі҃ ѳеѿ/дора cuvioasa Teodora în picioare, cu o cruce în mâna dreaptă
12. (12) Avtonom ві҃ автономъ sfântul mucenic lapidat
13. (13) Sf. Corneliu гі҃ ст҃ы корниліє în picioare, în calitate de propăvăduitor al Evangheliei, înveșmântat cu chiton și himation și ținând un sul strâns în mâna dreaptă[20]

Boltă, latura vestică, primul registru, de la sud la nord
14. (14) „Înălțarea” ді҃ въздвиженіє Înălțarea Sf. Cruci de către patriarhul Macarie, aflat între sfinții împărați Constantin și Elena
15. (15) Sf. Nichita еі҃·ст҃ы·никита dezbrăcat în foc
16. (16) Sf. Eufimia ѕі҃ ·ст҃аа·еѲиміа[21] atacată de o ursoaică
17. (17) „Sf. Mc. Credință, Iubire, Nădejde” зі҃/ ст҃ы(х)·м҃(ч) вѣр(и) лю(б)ве надеж(д)ь cele trei surori – Pistis, Elpis, Agapis – și mama lor Sofia decapitate
18. (18) Sf. Evmenie иі҃·ст҃ы·евменіє episcopul Gortinei în picioare, cu Evanghelia în mâna stângă, binecuvântând
19. (19) Trofim, Savatie, Dorimedont ѳі҃·трофи(м)·сава(т)е[22] дороменн(т)ь[23] decapitați
20. (20) к҃·ст҃ы·евстатіє Sf. Eustatie cu soția, dezbrăcați, și cei doi copii (pictate numai nimburile în spatele părinților) în bou de aramă încins
21. (21) Proroc Iona ка҃·проро(к)·иѿна în picioare, cu sul desfăcut în mâini[24]; pe sul: г҃н ѹ/слыш/ахъ с/лѹхь/ тво(и) „Doamne, auzit-am faima Ta” (*Avacum 3.2*)[25]
22. (22) Sf. Foca кв҃·ст҃ы·фока decapitat
23. (23) „Zămislirea Sf. Ioan” кг҃·зачатіє їѡново Zaharia și Elisabeta în picioare, îmbrățișați[26]
24. (24) Sf. Tecla кд҃·ст҃аа·ѳе(к)ла în picioare, cu cruciulița de martir în mâna dreaptă
25. (25) Sf. Eufrosina ке҃ ефро/си(н) cuvioasă în picioare, cu o cruce în mâna dreaptă
26. (26) „Mutarea la Domnul a [Sf.] Ioan Cuvântătorul de Dumnezeu” кѕ҃· прѣставленіє/ іѡ(н) бг҃осло(в) Sf. Ioan Teologul așezat în mormânt de către patru ucenici
27 (27) Sf. Calistrat кз҃·ст҃ы·калистратъ șapte mucenici decapitați
28. (28) Sf. Hariton ки҃·ст҃ы·харито(н) monah în picioare, cu un baston în mâna stângă
29. (29) Sf. Chiriac кѳ҃·ст҃ы·кири/ак monah în picioare, ținând un sul desfăcut, fără text scris

---

[19] Reprezentare similară numai la Moldovița.
[20] Formulă iconografică ca la Moldovița.
[21] În loc de ефимиа. Probabil, o confuzie între grafemele ф și Ѳ.
[22] În loc de саватіє.
[23] În loc de доримедонт.
[24] Ca la Dobrovăț, Suceava – Sf. Dumitru și Moldovița; la Tismana și Sucevița a fost pictat ieșind din chit.
[25] Text reluat la Avacum, 2 decembrie.
[26] Aceeași reprezentare la Suceava – Sf. Gheorghe, Suceava – Sf. Dumitru și Moldovița.

30. (30) Sf. Grigorie л҃·ст҃ы грїгорїе Luminătorul, arhiepiscopul Armeniei, în picioare, binecuvântând și purtând Evanghelia în mâna stângă

Boltă latura estică, registrul al II-lea, de la nord la sud

Luna Octombrie м҃(с)ца ѡ(к)товрїе numele lunii scris pe fașa roșe ce desparte registrele. Semnul începutului de lună, o semilună, este inclus în prima scenă.

1. (31) Sf. Anania а҃ ст҃ы ананиѧ lapidat
2. (32) Sf. Ciprian в҃ ... decapitarea Sf. Mucenic Ciprian, episcop de Cartagina, și a muceniței Iustina
3. (33) Sf. Dionisie Aeropagitul, episcop de Atena, căzut în genunchi, decapitat
4. (34) Sf. Ierotei episcopul Atenei în picioare, cu Evanghelia în mâna stângă, binecuvântând
5. (35) Sf. Haritina lapidată
6. (36) Sf. Ap. Toma în închisoare[27], străpuns cu sulițe de doi executori
7. (37) Sf. Serghie decapitat și Vah dezbrăcat, căzut pe spate și bătut cu o bâtă
8. (38) Sf. Pelaghia и҃ ... sfânta cuvioasă în picioare, cu o cruce în mâna dreaptă
9. (39) Sf. Ap. Iacob răstignit
10. (40) Sf. mucenici Evlampie și Evlampia decapitați
11. (41) Sf. Ap. Filip, diacon în Cezareea, în picioare, cu chivotul în mâna stângă și cădelnițând
12. (42) Sf. Prov, Tarah Andronic ... ст҃ы·провь·тарьхь андроиник[28] decapitați
13. (43) Sf. Carp și Papil г҃і·ст҃ы·карпь и папї(л)·decapitarea mucenicilor Carp, episcop de Pergam, și a diaconului Papil

Peretele de sud, primul registru

14. (44) Sf. Nazarie, Ghervasie, Chelsie și Protasie decapitați; într-un colț icoana Sf. Paraschiva[29]
15. (45) Sf. Luchian [луки]ıань șezând în închisoare, păzit de un soldat

Boltă latura vestică, registrul al II-lea, de la sud la nord

16. (46) Sf. Longhin ѕ҃і ·ст҃ы·логинь decapitat
17. (47) Sf. Osea Proroc, Sf. Andrei [Cretanul] з҃і·ст҃ы ѿсїѧ[30] пророкь ст҃ы·андреи în picioare, purtând în mâini suluri desfăcute pe care scrie la Osea: тако/ глаго/леть/ г҃ь съ/вѣрѣ „Așa grăit-a Domnul cu credință" (parafrază după *Osea 1.1–2*); la Andrei: ѡ къ/ду на/чнъ с/пасе/плака (?)[31]
18.(48) Sf. Luca Evanghelist и҃і·ст҃ы·лука·евангелисть pictând icoana Maicii Domnului Hodighitria
19.(49) Sf. Ioil ѳ҃і·ст҃ы·иѡи(л)ь în picioare, cu un sul desfăcut în mâini; pe sul: ѿ къ/ду?о/мно/ль в/ожи ... (?)[32]
20. (50) Artemie к҃·артемие Sf. Mare Mucenic Artemie decapitat
21. (51) Ilarion к҃а·лариѡнь[33] monah în picioare, cu un sul strâns în mâini
22. (52) „Averchie și cei 7 tineri" к҃в·аверкїе·и ст҃ы(х)·з҃·ѿтрокь episcopul Ierapolei, cu Evanghelia în mâna stângă și binecuvântând, în picioare alături de cei șapte tineri din Efes, adormiți în peșteră
23. (53) Sf. Iacob [ruda Domnului] к҃г·ст҃ы·ıаковь apostol în picioare, cu un sul strâns în mâna stângă
24. (54) Sf. Areta și însoțitorii săi к҃д·ст҃ы·арефа и дружнина ег[о] decapitarea unui grup numeros de mucenici
25. (55) Sf. Marcian к҃е·ст҃ы·маркиѧнь decapitarea a trei mucenici, Marcian și Martirie, notari în Constantinopol, și, probabil, Sf. Mc. Anastasie comemorat în aceeași zi și mort tot prin decapitare[34]

---

[27] Apostolul Toma nu a fost omorât în închisoare, *Viețile Sfinților pe luna Octombrie*, Editura Episcopiei Romanului și Hușilor, 1992, p. 82. Detaliu cu închisoarea mai apare numai la Moldovița și poate fi o contaminare cu reprezentarea morții Sfântului Dimitrie străpuns de sulițe în închisoare.

[28] În loc de андроник.

[29] La Dobrovăț, Tismana, Roman și Sucevița, Sf. Paraschiva a fost pictată în picioare.

[30] În loc de ѡсїи.

[31] Neinteligibil.

[32] Neinteligibil.

[33] În loc de иларıѡнь.

[34] *Viețile Sfinților pe luna Octombrie*, p. 269–270.

26. (56) Sf. Dimitrie ѕ҃к·ст҃ы· димитрїе șezând în închisoare, împuns cu trei sulițe în pântece

27. (57) Sf. Nestor з҃к·ст҃ы· нисторь decapitat

28. (58) Sf. Terentie и҃к·ст҃ы терентеи[35] decapitarea unui grup numeros de mucenici

Peretele de nord, primul registru

29. (59) Sf. Mc. Anastasia Romana decapitată

30. (60) Sf. Mc. Zenovie și Sf. Mc. Zenovia, sora sa, decapitați

31. (61) Decapitarea unui mucenic, probabil, a Sfântului Epimah[36]

Boltă latura estică, registrul al III-lea, de la nord la sud

Luna Noiembrie Semnul începutului de lună, o semilună, este inclus în prima scenă.

1. (62) [Sf. Cosma] Sf. Damian ... ст҃ы дамиѩнь sfinții doctori fără de arginți Cosma și Damian în picioare, cu cutiuțele de medicamente în mâini

2. (63) Sf. Achindin și cei împreună cu el[37] в҃·ст҃ы(х) аке(н)динь·иже съ нимь 7 mucenici în foc

3. (64) Sf. Achindin, Pigasie, Aftonie г҃·ст҃ыхь·ак[ен]динь·пигасїе·аѳонїе lapidați[38]

4. (65) Sf. Ioanichie д҃·ст҃ы·їωанїкїе cel Mare, cuvios, în picioare, cu un sul strâns în mâna dreaptă

5. (66) Sf. Galaction, Epistimia е҃ ст҃ы·галакьтиω(н)·епистими[39] sfinții mucenici Galaction și Epistimia decapitați

6. (67) Sf. Pavel ѕ҃ ст҃ы·павель Mărturisitorul, patriarhul Constantinopolului, ştrangulat cu omoforul

7. (68) **„**Sfinții 33 de Mucenici” з҃ ст҃ыхь л҃г м(ч)нїкь din Melitina, decapitarea unui grup numeros de mucenici

8. (69) **„**Soborul arhanghelului Mihail” и҃ съборь архо[40] [миха]иль grup de arhangheli, cei din prim plan țin un medalion cu Iisus Emanuel bust, având un sul strâns într-o mână și binecuvântând

9. (70) Sf. Teoctista [ѳ҃] ст҃а ѳ[е]ω[кт]ист(а) cuvioasa în picioare, ținînd o cruce în mâna dreaptă

10. (71) Sf. Orest ї҃ ... legat cu mâinile la spate, cu trupul plin de răni, târât de un cal

Peretele de sud, registrul al II-lea

Continuarea scenei ce ilustrează ziua de 10 noiembrie

11. (72) Sf. Mc. Victor [аї҃]·ст҃ы м(ч)к виторїе[41] decapitat

12. (73) Sf. Ioan вї·ст҃ы·їω[нь] cel Milostiv în picioare

13. (74) Sf. Ioan Gură de Aur гї ст҃ы іωнь златаѹсть *Sursă a înțelepciunii.* Sf. Ioan, în calitate de călugăr, stă pe un scaunel cu Evanghelia deschisă în mâini în care scrie; de sub pana de scris și din pântecele lui curg șuvoaie de apă spre care se îndreaptă un grup de bărbați, și un călugă; călugărul bea dintr-un ulcior iar unul dintre bărbați are un pahar în mâna, ceilalți se apleacă spre șuvoiul de apă care iese din Evanghelie; în spatele sfântului trei călugări se retrag (după ce au băut apa)[42]

---

[35] În loc de терентие.

[36] La Humor, Inscripția îl numește pe episcopul Stahie care a murit în pace, imaginea corespunde însă martiriului Sfântului Epimah. La Nagoričino a fost pictată mucenița Eutropia, în timp ce Sf. Epimah este reprezentat în picioare, ilustrare a zilei de 30 octombrie (Pavle Mijović, *Menolog istorijsko-unetnicka istrajivania*, Beograd, 1973, p. 267, fig. 36), iar la Dečani 31 octombrie este marcat de decapitarea episcopilor Stahie și Amplie (*ibidem*, p. 324, Fig. 191); la Dobrovăț și Probota, ziua este marcată prin decapitarea Sf. Epimah; la Baia și Neamț, se repetă aceeași reprezentare ca la Humor; la Moldovița – decapitarea Sf. Tarah, comemorat, de fapt, în 12 oct; la Sucevița л҃а ст҃го м(ч)҃нка епи/маха apare lagat de stâlp şi lovit cu pietre.

[37] Achindin, Pigasie, Anepodist, Elpidifor, Aftonie și a celor împreună cu ei, *Viețile Sfinților pe luna Noiembrie*, ed. Episcopiei Romanului şi Huşilor, 1993, p. 13–22.

[38] Inscripția îi numește pe mucenicii comemorați în 2 noiembrie: Achindin, Pigasie și Aftonie, fiind o greșeală, imaginea ilustrând ziua de 3 noiembrie, cu lapidarea mucenicilor Achepsima, Iosif și Aitala.

[39] În loc de епистимїа. Probabil, o omisiune și nu o influență din lb. greacă.

[40] În loc de арх҃.

[41] În loc de викторїе. Varianta *Vitorie* este atestată în documentele din Moldova încă din secolul al XV-lea (v. N. Constantinescu, *Dicționarul Onomastic Românesc*, Editura Academiei RPR, 1963).

[42] Ioan Gură de Aur – *Sursă a înțelepciunii*, mai apare la Humor – șuvoiul de apă iese numai din Evanghelie, sfântul în veșminte de episcop, ca la Sf. Dumitru din Suceava (mult repictat de către restaurator); la Neamț – șuvoiul de apă iese tot din

14. (75) Sf. Filip д҃і с҃ты филилипь[43] apostolul dezbrăcat, legat cu capul în jos între doi pomi
15. (76) Sf. Gurie și Aviv și Samona є҃і с҃ты гꙋрі[44]·и авивъ·и само(н) decapitați

Boltă latura vestică, registrul al III-lea, de la sud la nord
16. (77) Sf. Matei ѕ҃і·с҃ты·маѳеи apostol și evanghelist, cu Evanghelia în mână, în foc
17. (78) Sf. Grigorie з҃і с҃ты/ григоріє Taumaturgul, episcopul Neocezareei, în picioare, cu Evanghelia în mâna stângă, binecuvântând
18. (79) Sf. Platon и҃і платонь/ с҃ты decapitat
19. (80) Sf. Proroc Avdie ѳ҃і·прор(о)к авдеи în picioare; pe sulul desfăcut: ти ви/флеим/е зем/ле иꙋ/дова „ Și tu, Betleeme, pământul lui Iuda” (*Matei 2. 6* reinterpretând *Miheea 5. 1*)
20. (81) Sf. Grigorie к҃ с҃ты григо/ріє Grigorie Decapolitul/ Sf. Proclu patriarh al Constantinopolului
în picioare cu Evanghelia în mâna stângă, binecuvântând[45]
21. (82) „Intrarea în Biserică” к҃а въведеніє[46] compoziția obișnuită
22. (83) Sf. Filimon к҃в с҃ты...... филимо(н) иже съ ни(м) decapitat alături de Arhip și Apfia[47]
23. (84) Sf. Amfilohie к҃г с҃ты·амфилофи[є] , episcopul de Iconia, în picioare cu Evanghelia în mâna stângă, binecuvântând
24. (85) Sf. Grigorie al Acragandiei к҃д григоріє аграгансꙑ în picioare, vorbind cu Savin și Crescent cărora li s-au înegrit fețele[48]
25. (86) Sf. Ecaterina к҃є с҃тал катерини[49] decapitarea împărătesei Ecaterina și a soției împăratului Maximian (fără coroană)[50]
26. (87) Sf. Alipie к҃ѕ с҃ты алемпіє[51] în stâlp, binecuvântând și având în mâna stângă un sul strâns

Peretele de nord, registrul al II-lea
27. (88)Sf. Iacob Persul к҃н с҃ты·іаков [персѣнин] înjunghiat în gât, cu mâinile şi picioarele ciopârțite
28. (89) Sf. Ștefan к҃и с҃ты стефань cel Nou căzut cu fața în jos, cu mâinile și picioarele legate, târât de picioare și lovit în cap cu o bâtă
29. (90) Sf. Paramon și cei împreună cu el к҃ѳ с҃ты·парамо(н) иже съ ни(м) decapitarea unui grup numeros de mucenici
30. (91) Sf. [Andrei] л҃ с҃ты ... răstignit cu capul în jos și bătut

Boltă latura estică, registrul al IV-lea, de la nord la sud
Luna Decembrie м҃(с)ца ... Semnul începutului de lună, o semilună, este inclus în prima scenă. Inscripția cu numele lunii, astăzi ștearsă, s-a aflat în interiorul semilunii.

Evanghelie, sfântul e în veșminte de monah; la Sucevița – sfântul ierarh le arată Evanghelia celor adunați înaintea lui. Răspândirea învățăturii evanghelice ca o apă vie care se transmite de la unul la altul corespunde exact cuvintelor Mântuitorului: „Dacă însetează cineva, să vină la mine și să bea. Cine crede în Mine din inima lui vor curge râuri de apă vie” (*Ioan 7. 37–38*) (Tania Velmans, *Iconographie de la „Fontaine de vie” dans la tradition byzantine à la fin du Moyen Âge*, în *Synthronon* II, Paris, 1968, p. 119–220 ; V. Djurić, *Les docteurs de l'église*, în *Ανατυπο απο το Ευφροσυνον Αφιερωμα στον Μανολη Χατζηδακη*, Αθηνα, 1991, p. 131–132, n. 11–15, Fig. 67 ; A. Grabar, *Les images des poètes et des illustrations dans leurs oeuvres dans la peinture byzantine tardive*, în *=bXdah*, 10, Beograd, 1979, p. 15–16, Fig. 1). La Dobrovăț, Probota, Suceava – Sf. Gheorghe, Moldovița, Tismana, Căluiu, ziua de 13 noiembrie este fixată prin imaginea Sf. Ioan Gură de Aur în picioare.

43 În loc de филипь.

44 În loc de гꙋріє. Varianta гꙋрїи este cea din onomasticonul bulgar.

45 Inscripția îl numește pe Sf. Grigorie Decapolitul, în imagine apare un ierarh, Sf. Proclu comemorat și el în această zi. Patriarhul Constantinopolului mai apare numai la Cozia și Bucovăț, alături însă de Grigorie Decapolitul.

46 Popular a circulat și denumirea slavonă a sărbătorii – Vovidenia.

47 Ca la Moldovița. De fapt, cei trei au fost omorâți prin bătaie sau lapidare (*Viețile Sfinților pe luna Noiembrie*, ed. Episcopiei Romanului și Hușilor, 1993, p. 409).

48 Episodul este surprins și la Probota, Suceava – Sf. Gheorghe și Sf. Dumitru, Humor, Moldovița, Neamț, dar numai la Moldovița cei doi preoți mai au fețele înnegrite, ca pedeapsă dumnezeiască pentru mărturia lor mincinoasă împotriva Sfântului Grigorie (*Viețile Sfinților pe luna Noiembrie*, p. 442).

49 În loc de екатерина.

50 Decapitarea Sf. Ecaterina este însoțită de cea a soției împăratului Maximian la Suceava – Sf. Gheorghe și Neamț, așa cum s-a vrut, probabil, și la Humor, unde în locul împărătesei (Basilissa) a fost pictat un împărat, lângă Sf. Ecaterina (?).

51 În loc de алипіє.

1. (92) Sf. Proroc Naum прорк҃ь·наоумь în picioare, cu un sul desfăcut în mâna stângă; pe sul: тако г/лагол/еть го/сподь/ въсѧ „ Așa grăit-a Domnul iată” (*Naum 1. 12*)

2. (93) Sf. Proroc Avacum в҃ прор҃(к)·авако(м) în picioare, cu un sul desfăcut în mâna dreaptă; pe sul: г҃и оус/лыша(х)/ слоу(х) тв/ои и оу/боах/ь сѧ г҃и „Doamne, auzit-am de faima[52] Ta și m-am temut, Doamne” (*Avacum 3.2*)

3. (94) Sf. Proroc Sofonie г҃·пррокь софонїе în picioare, cu un sul desfăcut în mâini; pe sul: ты в/ифле/име з/емле/ иоудо/ва ни/чиме „Betleeme, pământul lui Iuda, nu ești nicidecum [cel mai mic]” (*Matei 2. 6*), reluând *Miheia 5. 1*).

4. (95) Sf. Varvara д҃·ст҃а варвара Mc. Varvara decapitată de către tatăl ei, asupra căruia coboară trăsnetul sub forma unui şuvoi de foc

5. (96) Sf. Sava е҃·ст҃ы·сава cuviosul Sava cel Sfinţit în picioare, cu un sul strâns în mâna stângă

6. (97) Sf. Nicolae ѕ҃·ст҃ы николае episcopul Mirei Lichiei în picioare, cu Evanghelia în mâna stângă, binecuvântând

7. (98) Sf. Ambrozie з҃ ст҃ы амбросїе episcopul Mediolanului în picioare, cu Evanghelia în mâna stângă, binecuvântând

8. (99) Sf. Patapie и҃·ст҃ы патапїе cuvios în picioare, cu un sul desfăcut în mâna stângă; pe sul: г҃ь въз/ненавї/дѣ три/дѣла с/тара бл/ѫдни „Domnul urăște trei fapte vechi: desfrânarea”

9. (100) Zămislirea [Maicii Domnului] de către Ana ѳ҃ зачатїе·анино (sic)[53] Ana și Ioachim îmbrățișați

10. (101) Sf. Mina, Ermoghen, Evgraf і҃·ст҃ы(х)·мина ермоге(н)·евграфа[54] decapitați

11. (102) Sf. Daniil аі҃·ст҃ы ... în stâlp, cu un sul strâns în mâini

Peretele de sud, registrul al III-lea

12. (103) Sf. Spiridon ві҃ ст҃ы·спиридо(н) în picioare, cu Evanghelia în mâna stângă, binecuvântând

13. (104) Sf. Eustratie, Auxentie, Evghenie, Mardarie și Orest гі҃·ст҃ы евстратїе·аѯнь·евгенїе· мардарїе·и ѡресть Eustratie și Auxentie decapitați, Mardarie gol cu mâinile legate, spânzurat cu capul în jos de o vergea de fier ce-i trece prin glezne, lui Evghenie scoțându-i-se dinții, Orest pe grătar

14. (105) Sf. Tirs, Levchie ді҃· ст҃ы·ѳ[ирсь] левкїе Levchie decapitat, Tirs gol cu mâinile legate la spate de un stâlp, tăiat cu fierăstrăul[55]

15. (106) Sf. Elefterie еі҃ ст҃ы·леѳерїе episcopul Iliriei, decapitat

Boltă latura vestică, registrul al IV-lea, de la nord la sud

16. (107) Proroc Agheu ѕі҃· прр҃(ок) агеа în picioare, cu un sul desfăcut în mâna dreaptă; pe sul: посрѣ/дѣ дво/ю жив/от оуоп/знан „La mijlocul vieții tale vei cunoaște”

17. (108) „Trei tineri în cuptor, Sf. Proroc Daniil” зі҃·три·ѿтрокы·въ пещи пррок данїил cei trei tineri ținându-se de mâini în cuptor, prorcul Daniil în picioare cu un sul desfăcut în mâini; pe sul: гора с/иѧ ѿ/ неѧ ж/е неиз/речен/о ѿ с҃ѧ „Munte umbrit din care nespus s-a...” (aluzie la *Daniil 2. 34* și *45*)

18. (109) Sf. Sebastian și însoțitorii săi иі҃·ст҃ы севастıань·и дроуж(н)и его Sf. Sebastian împuns cu o suliță în pântece, doi mucenici decapitați

19. (110) Sf. Bonifatie ѳі҃·ст҃ы вънифа(н)тїе[56] decapitat

20. (111) Sf. Ignatie к҃ ст҃ы·игнатїе Teoforul episcopul Antiohiei atacat de doi lei

21. (112) Sf. Iuliana ка҃·ст҃аа іоулиѧна decapitată

22. (113) Sf. Anastasia кв҃·ст҃аа анастасї/ѧ în foc, cu vasul de medicamente în mână

23. (114) „Sfinții 10 mucenici cei din Creta” кг҃·ст҃ы(х)·і҃·м(ч)҃никь·и(ж)е в крт(и) decapitarea unui grup de cinci martiri

---

[52] După *Biblia Sinodală*, 1988.

[53] Așa apare și în calendarul rus și cel bulgar.

[54] În loc de евграф. Apare forma de genitiv în loc de cea de nominativ, după modelul formulei din Sinaxar.

[55] Aceeași reprezentare la Suceava – Sf. Gheorghe și Neamț.

[56] În loc de вонифатїе.

24. (115) Sf. Eugenia к҃д·ст҃аа·евгенїа decapitarea

25. (116) „Naşterea lui Hristos” к҃е рождество х҃во/ м҃ир ѳ҃ꙋ compoziția obișnuită

26. (117) „Fuga în Egipt” к҃ѕ прѣиде въ египеть Maica Domnului cu Iisus în brațe pe cal dus de căpăstru de un tânăr, Iosif în urma lor

Peretele de nord, registrul al III-lea

27. (118) Sf. Ștefan к҃з·ст҃ы/ стефань diaconul Ştefan lapidat

28. (119) „Sfinții mucenici 20.000 din Nicomidia” к҃и·ст҃ыхь·в҃·тжмѣ м(ч)н҃икь·иже въ никомидїи grup mare de mucenici în foc

29. (120) „Sfinții prunci uciși 14 000” [к҃ѳ]·ст҃ы(х) младенець· извъбиенихı д҃ı·тисѣщь

30. (121) Sf. Anisia л҃·ст҃аа·нїсиѧ[57]· străpunsă cu o spadă în coaste

31. (122) Sf. Cuv. Melania în picioare

Boltă latura estică, registrul al V-lea, de la nord la sud

<u>Luna Ianuarie</u> Semnul începutului de lună, o semilună, este inclus în prima scenă, inscripția este ștearsă

1. (123) „Tăierea împrejur a Domnului, Sf. Vasilie” ѡбрѣзанїе г҃не ст҃ы васїлїе Tăierea împrejur – schema obișnuită; Sf. Vasile cel Mare în picioare

2. (124) Sf. Silvestru papa в҃ ст҃ы селевестръ[58]·папа în picioare, cu Evanghelia în mâna stângă, binecuvântând

3. (125) Sf. Proroc Maleahi г҃·прор҃ок·малахиѧ în picioare, cu un sul desfăcut în mâna srângă; pe sul: се дн҃ь/ грѣде(т) и/ зовѣщ/ае(т) до/мꙋ и/зраиле „Iată, vin zile şi voi încheia legământ cu casa lui Israel”[59]

4. (126) Sf. Teoctist şi Teopempt şi Teonas д҃·ст҃ы ѳеѿктисть и ѳеѿпеть[60]· и ѳеѿнь cuviosul Teoctist în picioare cu un sul strâns în mâini, decapitarea mucenicilor Teopempt și Teona

5. (127) Sf. Pavel е҃ ст҃ы павел Pavel Tebeul[61] în picioare, cu un sul desfăut în mâna dreaptă; pe sul: трѣвъ/ ıадѣ(х) трѣ/воѧ ѡд/ѣахь с/ѧ ·на трѣ/вѣ лежа/ахь „Iarbă am mâncat, cu iarbă m-am încins (= îmbrăcat), pe iarbă m-am odihnit”

6. (128) „Dumnezeiasca Arătare” ѕ҃ бг҃оıавленїе Botezul lui Iisus cu detaliu copacului cu securea

7. (129) Sf. Ioan Botezătorul ѕ҃·ст҃ы їѿнь în picioare, cu un sul desfăcut în mâna stângă; pe sul: покаи/те сѧ лю/дие б҃жи/прибли/жи бо с/ѧ цр҃ствї/е небе „Pocăiți-vă, oamenii lui Dumnezeu, că s-a apropiat Împărăția Cerurilor” (*Matei 4, 17*)

8. (130) Sf. Domnica и҃ ст҃аа до(м)ника cuvioasă în picioare, cu o cruce în mâna dreaptă

9. (131) Sf. Polieuct ѳ҃·ст҃ы полиекть[62] decapitat

10. (132) Sf. Grigorie ı҃ ст҃ы григорїе episcopul Nisei în picioare, cu Evanghelia în mâna stângă, binecuvântând

Peretele de sud, registrul al IV-lea

11. (133) Sf. Teodosie [а҃ı] ст҃ы ѳеѿдѡсїе cel Mare, începătorul vieții de obște în picioare, cu un sul strâns în mâna stângă

12. (134) Sf. Tatiana в҃ı ст҃аа татиѧна decapitată

Glaful ferestrei, în ax

ı҃с х҃с Iisus Hristos, bust, binecuvântând cu ambele mâini

Glaful ferestrei, latura estică, primul registru

13. (135) Sf. Ermil și Stratonic г҃ı ст҃ы·ерми(л)·и стратони(к) aruncați în Dunăre

---

[57] În loc de анїсиа.

[58] În loc de сильвестръ/силивестръ.

[59] Parafrază la *Maleahi 3. 1.*

[60] În loc de теѡпемть.

[61] Comemorat în 15 ianuarie.

[62] În loc de полиевкть.

Glaful ferestrei, latura vestică, primul registru
14. (136) „Părinți uciși din Sinai” ді҃ ѡць҃ ѹбиени(х)/ въ сниа(и) cuvioșii mucenici din Sinai și Rait, decapitarea a doi călugări
15. (137) Sf. Pavel еі҃/ ст҃ы павє(л) cuvios[63] în picioare, cu un sul strâns în mâna stângă

Perete sud, registrul al IV-lea (în continuare)
16. (138) „Cinstirea lanțului” [Sf. Ap. Petru] ѕі҃·поклонїє чєсниѧ вєриг Petru în închisoare luat de mână de îngerul aflat în afara zidurilor, lanțul cazut, un soldat dormind

Boltă latura vestică, registrul al V-lea, de la nord la sud
17. (139) Antonie cel Mare андон/иє[64] în picioare, cu un sul desfăcut în mâna dreaptă; inscripția de pe sul este ștearsă
18. (140) Sf. Atanasie, Chiril иі҃· ст҃ы афанасїа ст҃ы кирилъ Sf. Ierarhi Atanasie cel Mare și Chiril, arhiepiscopii Alexandriei, în picioare, cu Evanghelia în mâna stângă, binecuvântând
19. (141) Sf. Macarie ѳі҃·ст҃ы макарїє·ст҃ы ма[ка]рїє cuvioșii Macarie cel Mare și Macarie Alexandrinul în picioare, fiecare cu câte un un sul în mâini
20. (142) Sf. Eftimie cel Mare к҃ єѳимїє/ вєлики în picioare, cu un sul defăcut, fără text, în mâna dreaptă
21. (143) Sf. Maxim ка҃ ст҃ы/ мажимъ Mărturisitorul în picioare, cu cu un sul defăcut, fără text, în mâna stângă
22. (144) Sf. Timotei кв҃ ст҃ы тимоѳєи apostolul întins pe pământ și bătut cu bâte
23. (145) Sf. Clement кг҃ ст҃ы·клємєн(т)ъ episcopul Anciriei decapitat alături de mc. Agatanghel
24. (146) Sf. Xenia кд҃ ст҃аа єѯєнїа[65] în picioare, cu o cruce în mâna dreaptă
25. (147) Sf. Grigorie Cuvântătorul de Dumnezeu кє҃·ст҃ы григо/рїє бг҃осло(в) arhiepiscopul Constantinopolului în picioare, cu Evanghelia în mâna stângă, binecuvântând
26. (148) Sf. Xenofont кѕ҃/ ѯєно/фо(н)тъ patru monahi în picioare: Xenofont cu un sul strâns în mâini, soția lui Maria cu o cruce în mâna dreaptă și cei doi copii, Ioan și Arcadie

Peretele de nord, registrul al IV-lea
27. (149) „Aducerea moaștelor Sf. Ioan Gură de Aur” кз҃ прѣнєсєнїє мѡщєм ст҃го їѡна зла(т)ѹста ducerea moaştelor într-o raclă purtată pe umeri de patru preoți precedați de doi diaconi

Glaful ferestrei, în ax
Maica Domnului мр҃ ѳѹ҃, bust, orantă, cu Pruncul іс҃ хс҃ pe piept binecuvântând cu ambele mâini

Glaful ferestrei, latura vestică, primul registru
28. (150) Sf. Efrem Sirul ки҃ ст҃ы єфрє(м) сирин în picioare, cu un sul defăcut, fără text, în mâna dreaptă

Glaful ferestrei, latura estică, primul registru
29. (151) **„**Aducerea moaștelor Sf. Ignatie” [Teoforul] кѳ҃ прѣнєсєнїє мощє(м)·гна/тїѧ[66] aducerea moaştelor într-o raclă mare purtată pe umeri de trei preoți

Peretele de nord, registrul al IV-lea (în continuare)
30. (152) Sf. Ipolit papa л҃ ст҃ы єполи(т)[67] папа aruncat în mare
31. (153) Sf. Mucenici doctori fără de arginți Chir și Ioан ла҃ ... decapitați

---

[63] Deși inscripția îl amintește pe Sf. Pavel Tebeul, în imagine apare, probabil, Sf. Cuv. Ioan Colibașul, ca la Dobrovăț, Suceava – Sf. Gheorghe și Sf. Dumitru, Moldovița, Roman, Sucevița.
[64] În loc de антониє.
[65] În loc de ѯєнїа.
[66] În loc de игнатїѧ/игнатїє.
[67] În loc de иполит.

Peretele de est, registrul al VI-lea (în continuarea celor de pe boltă)
Luna Februarie Semnul începutului de lună, o semilună, este inclus în prima scenă. Inscripția este ștearsă.
1. (154) Sf. Trifon [а҃] ст҃ы трифо(н) decapitat
2. (155) „Întâmpinarea Domnului" в҃ стрѣтенїе/ і҃с х҃с / мир҃ ѳ҃ѵ compoziția obișnută
3. (156) Sf. Simeon г҃·ст҃ы семеѡ(н) în picioare, alături de prorocița Ana
4. (157) Sf. <I>sidor д҃ ст҃ы [и]сидорь cuviosul Isidor Pelusiotul în picioare, cu un sul defăcut, fără text, în mâna dreaptă
5. (158) Sf. Agata е҃·ст҃аа агафїа[68] în închisoare
6. (159) Sf. Vucol ѕ҃ ст҃ы вукула episcopul Smirnei în picioare, cu Evanghelia în mâna stângă, binecuvântând
7. (160) Sf. Partenie з҃ ст҃ы парѳенїе episcopul Lampsacului, în picioare, cu Evanghelia în mâna stângă, binecuvântând
8. (161) Sf. Teodor Stratilat и҃ ст҃ы ѳеѡ(д)ѡ[р] стратила(т) decapitat
9. (162) Sf. Nichifor ѳ҃ ст҃ы· никифо(р) decapitat

Peretele de sud, registrul al V-lea
10. (163) Sf. Haralambie [і҃] ст҃ы харлампїе decapitat
11. (164) Sf. Vlasie аі҃ ст҃ы власїе episcopul Sevastiei decapitat
12. (165) Sf. Melentie ві҃ / ст҃ы·мелентїе arhiepiscopul Antiohiei în picioare, cu Evanghelia în mâna stângă, binecuvântând

Glaful ferestrei, latura estică, registrul al II-lea
13. (166) Sf. Martinian гі҃ ст҃ы мартиниꙗнь în picioare, cu un sul strâns în mâna stângă

Glaful ferestrei, latura vestică, registrul al II-lea
14. (167) Sf. Auxentie [ді҃] ст҃ы акьѯентїе în picioare, cu un sul defăcut, fără text, în mâna dreaptă

Peretele de sud, registrul al V-lea (în continuare)
15. (168) Sf. Onisim еі҃ ст҃ы ѿнисимь apostolul cu mâinile legate la spate, lovit cu bâte peste picioare

Peretele de vest, registrul al VI-lea (în continuarea celor de pe boltă)
16. (169) Sf. Pamfilie și cei împreună cu el ѕі҃ ст҃ы памьфилїе·иже сь ни(м) grup numeros de mucenici decapitați
17. (170) Sf. Teodor Tiron зі҃ ст҃ы ѳеѡ(д)ѡ[р] тиро(н) dezbrăcat, cu mâinile și picioarele legate pus pe grătar
18. (171) Sf. Leontie[69] иі҃/ ст҃ы леѿнтїе Leon, papă al Romei, în picioare, cu Evanghelia în mâna stângă, binecuvântând
19. (172) Sf. Arhip ѳі҃ ст҃ы·архипь decapitat alături de alți doi mucenici[70]
20. (173) Sf. Leontie[71] к҃·ст҃ы леѡ(н)тїе Leon, episcopul Cataniei, în picioare, cu Evanghelia în mâna stângă, binecuвântând
21. (174) Sf. Timotei ка҃· тимоѳе(и) cuviosul Timotei în picioare, cu un sul strâns în mâna stângă
22. (175) „Aflarea moaștelor sfinților 40 mucenici" кв҃ ѡбрѣтенїе моще(м)·ст҃ы(х)·л҃[72]· м(ч҃) din Evghenia, aflarea moaştelor într-un mormânt
23. (176) Sf. Policarp кг҃ ст҃ы поликарпь episcopul Smirnei în foc
24. (177) „Aflarea cinstitului cap" кд҃ обрѣтенїе чесні҃ѧ главы aflarea capului Sf. Ioan Botezătorul[73], de către doi călugări care sapă

---

[68] Varianta fonetica rusa a numelui sfintei mucenice Agata.
[69] În loc de леѡн.
[70] Probabil Filimon și soția sa, Apfia.
[71] În loc de леѡн.
[72] Zugravul a scris л҃(30) în loc de м҃(40).
[73] Ca la Cozia, Dobrovăț, Probota și Suceava – Sf. Gheorghe și Sf. Dumitru. La Moldovița și Neamț, luna martie ocupând registrul inferior cu sfinți în picioare, a fost pictat Ioan Botezătorul cu aripi, având în fața lui cupa cu capul; la Roman, Sucevița, Snagov și Tismana un diacon duce capul sfântului Ioan Botezătorul în biserică.

Peretele de nord, registrul al V-lea
25. (178) Sf. Tarasie [к͠є] ст͠ы тарасїє episcopul Constantimopolului în picioare, cu Evanghelia în mâna stângă, binecuvântând

Glaful ferestrei, latura vestică, registrul al II-lea
26. (179) Sf. Porfirie [к͠ѕ] ст͠ы порфирїє episcopul Gazei în picioare, cu Evanghelia în mâna stângă, binecuvântând

Glaful ferestrei, latura estică, registrul al II-lea
27. (180) Sf. Procopie Decapolitul [к͠з] ст͠ы прокопїє декаполи(т) decapitat, deși nu a fost omorât prin sabie[74]

Peretele de nord, registrul al V-lea (în continuare)
28. (181) Sf. Vasilie к͠и ст͠ы василїє Mărturisitorul în picioare, cu un sul defăcut, fără text, în mâna dreaptă
29. (182) Sf. Cuv. Casian Romanul к͠ѳ .... în picioare, cu un sul defăcut, fără text, în mâna dreaptă

Peretele de est, registrul al VII-lea (în continuarea celor de pe boltă)
Luna Martie м(с) март Semnul începutului de lună, o semilună, este inclus în prima scenă. Inscripția cu numele lunii se află în interiorul semilunii.
1. (183) Sf. Evdochia [а͠] ст͠аа єидокїа[75] decapitarea
2. (184) Sf. Teodot в͠·ст͠ы ѳєѿдо(т) mucenicul Teodot din Cirene întins cu minile legate la spate și bătut cu bâte peste fluierele picioarelor[76]
3. (185) Sf. Eutropie г͠ ст͠ы(х)[77]·євтропїє decapitarea mucenicilor Eutropie, Cleonic şi Vasilisc
4. (186) Sf. Pavel și Iuliana д͠ ст͠ы·павла иулиꙗна mucenicul Pavel și sora lui Iuliana decapitați[78]
5. (187) Sf. Conon є͠ ст͠ы кононь Conon Grădinarul lovit cu un bici cu terminații metalice și având piroane bătute în tălpi
6. (188) „Sfinții 42 de mucenici" ѕ͠·ст͠ы(х)·м(ч͠)нк м͠в din Amoreea, două grupuri de mucenici decapitați
7. (189) Sf. Efrem și cei împreună cu el з͠·ст͠ы єфє(м) и(ж)є съ нимь decapitarea a patru episcopi din Herson
8. (190) Sf. Teofilact и͠·ст͠ы ѳєѡфи(л) în picioare, cu Evanghelia în mâna stângă, binecuvântând[79]

Peretele de sud, registrul al VI-lea
9. (191) Sfinții 40 de mucenici [ѳ͠] ст͠ы(х) м͠ м(ч͠) în lacul înghețat şi episodul băii
10. (192) Sf. Condrat și cei împreună cu el ї͠ ст͠ы·ко(н)драта·и(ж)є съ ни(м) decapitarea a patru mucenici

Glaful ferestrei, latura estică, registrul al III-lea
11. (193) Sf. Sofronie аї͠ ст͠ы софронїє arhiepiscopul Ierusalimului în picioare, cu Evanghelia în mâna stângă, binecuvântând
12. (194) Sf. Teofan вї͠ ст͠ы ѳєѡ[фа]нь Mărturisitorul în picioare, cu un sul desfăcut, fără text, în mâna dreaptă

Glaful ferestrei, latura vestică, registrul al III-lea
13. (195) „Aducerea moaștelor sfântului Nichifor" гї͠·прѣнєсєнїє мощє(м)·ст͠го·никифо(р)[а], episcop al Constantinopolului, în raclă purtată pe umeri de trei preoți precedați de un diacon cu cădelniță și chivot

Peretele de sud, registrul al VI-lea (în continuare)
14. (196) Sf. Alexandru дї͠ ст͠ы·алєѯандрь decapitat
15. (197) Sf. Agapie și cei împreună cu el єї͠ ст͠ы·агапїє·иже съ ни(м) decapitarea a patru mucenici

---

[74] *Viețile Sfinților pe luna Februarie*, Editura Episcopiei Romanului şi Huşilor, 1992, p. 317–318). Reprezentat, de obicei, în picioare, numai la Dobrovăț sfântul se află în fața unui soldat cu sabia ridicată.
[75] În loc de євдокїа/ євдокїа.
[76] Ca la Suceava – Sf. Gheorghe.
[77] Forma de plural. Probabil, zugravul avea pe listă mai multe nume de sfinți și a trecut doar unul.
[78] Ca la Suceava – Sf. Gheorghe, Moldovița, Neamț; la Dobrovăţ, Probota cei doi alături de alți mucenici; la Snagov alături de Sf. Ghereasim cu leul; la La Roman, Sucevița Sf. Gherasim scoțând spinul din laba leului; la Bucovăț Sf. Conon Grădinarul.
[79] Teofilact Mărturisitorul, ierarh, episcop de Nicomedia. Numele este incomplet scris din lipsă de spațiu.

Peretele de vest, registrul al VII-lea (în continuarea celor de pe boltă)
16. (198) Sf. Papa ѕ҃і с҃ты папа mucenicul legat cu capul în jos de doi pomi și sfâșiat în două
17. (199) Sf. Alexie з҃і·с҃ты алеѯїе în picioare
18. (200) Sf. Chiril и҃і с҃ты кирилъ în picioare, cu Evanghelia în mâna stângă, binecuvântând
19. (201) Sf. Hrisant și Daria ѳ҃і·с҃ты·хрисаѳъ[80] и дарїа în gropați de vii
20. (202) Sf. Gherasim к҃ с҃ты·гераси(м) în picioare, cu un sul desfăcut, fără text, în mâna dreaptă și leul lângă el[81]
21. (203) Sf. Chiril к҃а·с҃ты кирилъ în picioare, cu Evanghelia în mâna stângă, binecuvântând
22. (204) Sf. Vasilie к҃в· с҃ты василїе preotul Ancirei căzut pe spate cu mâinile și picioarele legate în timp ce un executor îl străpunge cu două spade
23. (205) Sf. Nicon și cei împreună cu el к҃г·с҃ты нико(н) иже съ ни(м) decapitarea unui grup numeros de mucenici; în prim plan episcopul Nicon
24. (206) Sf. Iacov к҃д· с҃ты·іако(в) cuvios în picioare, cu un sul desfăcut, fără text, în mâna stângă
25. (207) „Buna Vestire" к҃е бл҃го вѣщенїе/ мр҃ ѳ҃v cu Maria în picioare în fața tronului

Peretele de nord, registrul al VI-lea
26. (208) Arhanghelul Gavriil к҃ѕ ар(х) г҃в (Soborul arhanghelului Gavriil) arh. Gavriil în picioare
27. (209) Sf. Matroana к҃з·с҃таа·матрона stând în închisoare

Glaful ferestrei, latura vestică, registrul al III-lea
28. (210) Sf. Ilarion к҃и с҃ты·иларишнъ cuviosul Ilarion cel Nou în picioare, cu un sul desfăcut, fără text, în mâna dreaptă

Glaful ferestrei, latura estică, registrul al III-lea
29. (211) Sf. Iona și Varahisie к҃ѳ с҃ты· ишна·и варахїа căzuți în genunchi, Iona cu mâinile ascunse în veșmânt (i s-au tăiat degetele) și lui Varihisie dându-i-se să bea smoală clocotită[82]

Peretele de nord, registrul al VI-lea (în continuare)
30. (212) Sf. Ion л҃ ішнъ Ioan Scărarul în picioare cu un sul desfăcut în mâna dreaptă; pe sul: лѣстви/ца къ л/ѣствы/ци пр/иложь „Treaptă cu treaptă așezând/așezată"[83]
31. (213) Sf. Acachie л҃а с҃ты акакїе ierarh mărturisitor, episcop de Melitina, în picioare, cu Evanghelia în mâna stângă, binecuvântând

Peretele de est, registrul al VIII-lea (în continuarea celor de pe boltă)
Luna Aprilie ... ил... Semnul începutului de lună, o semilună, este inclus în prima scenă. Inscripția cu numele lunii se afla în interiorul semilunii.
1. (214) Sf. Zosima, Sf. Maria [а҃] с҃ты/ зоси(м) с҃таа·мариа Sf. Maria Egipteanca împărtăşită de părintele Zosima
2. (215) Sf. Tit в҃ с҃ты титъ cuviosul Tit, făcătorul de minuni, în picioare cu un sul strâns în mâini
3. (216) Sf. Nichita г҃ нїкита cuviosul Nichita Mărturisitorul în picioare, cu un sul strâns în mâini
4. (217) Sf. Teodul și Agatopod д҃ с҃ты·ѳеѡдꙋ(л)·и гаподъ[84] mucenicii Agatopod diaconul și Teodul citețul aruncați în mare, cu pietre legate de gât[85]

[80] În loc de хрисанѳъ.
[81] Ca la Dobrovăț, la Probota și Moldovița unde inscripția îl pomenește însă și în 4 martie, Tismana, Bucovăț. La Suceava – Sf. Gheorghe, Neamț, Roman, Sucevița au fost pictați cuvioșii uciși în Mănăstirea Sf. Sava. Sf. Gherasim a fost pictat în 4 martie, ziua comemorării lui, la Cozia, Roman, Snagov și Sucervița.
[82] Ca la Dobrovăț, Suceava – Sf. Gheorghe, Neamț.
[83] Referirie la „Scara" lui Ioan Sinaitul.
[84] În loc de агатоподъ.
[85] Ca la Dobrovăț, Suceava – Sf. Gheorghe; la Cozia și Sucevița sunt pomeniți în 5 martie, așa cum apar în sinaxarul grecesc.

Pisania
5. (218) Sf. Clavdie є҃ ст҃ы·клавдїє mucenicul Claudian decapitat[86]
6. (219) Sf. Eutihie ѕ҃ ст҃ы євтїє[87] Eutihie, patriarhul Constantinopolului, în picioare cu Evanghelia în mâna stângă, binecuvântând
7. (220) Sf. Gheorghe з҃ ст҃ы гєѿ[ρ]гїє Mărturisitorul, cuvios în picioare, cu un sul desfăcut, fără text, în mâna dreaptă
8. (221) Sf. Irodion și cei împreună cu el и҃·ст҃ы(χ) ап(с҃)лы ап(с҃)лы [и]ρо(д)[иωн]... іж ... grup de apostoli în picioare

Peretele de sud, registrul al VII-lea
9. (222) Sf. Evpsihie ѳ҃ ст҃ы·єѵѯиχїє mucenic decapitat de către un soldat
10. (223) Sf. Terentie și cei împreună cu el і҃·ст҃ы(χ)·тєρєньтєи[88]·иже съ ни(м) grup de mucenici decapitați

Glaful ferestrei, latura estică, registrul al IV-lea
11. (224) Sf. Antipa аі҃ ст҃ы антипа episcopul Pergamului în picioare, cu Evanghelia în mâna stângă, binecuvântând

Glaful ferestrei, latura vestică, registrul al IV-lea
12. (225) Sf. Vasilie [ві҃] ст҃ы василїє Sf. Vasile Mărturisitorul episcop, în picioare, cu Evanghelia în mâna stângă, binecuvântând
13. (226) Sf. Martin гі҃ ст҃ы маρтинь Mărturisitorul, papă al Romei, în picioare, cu Evanghelia în mâna stângă, binecuvântând

Peretele de sud, registrul al VII-lea (în continuare)
14. (227) Sf. Aristarh și cei împreună cu el ді҃ ст҃ы аρистаρχь·иже съ ни(м) decapitați[89]
15. (228) Sf. Criscent єі҃ ст҃ы кρискє(н)ть mucenicul Crescent în foc

Peretele de vest, registrul al VIII-lea
16. (229) Sf. Agapia, Irina și Hionia зі·ст҃а·агапїа єρїна и χиѡнїа în foc
17. (230) Sf. Simeon și cei împreună cu el ѕі҃·ст҃ы·симєѡнь·їже съ ни(м) grup de mucenici
decapitați, în prim plan episcopul Simeon
18. (231) Sf. Sava иі҃ ст҃ы·сава Gotul aruncat în apă cu pietre de moară legate de gât
19. (232) Sf. Teodor din Perga ѳі҃ ст҃ы·ѳєω(д)ρ иже въ пє(ρ)гїи răstignit[90]
20. (233) Sf. Teodor Trihina к҃· ст҃ы ѳєω(д)ρь тρиχин cuvios în picioare cu un sul desfăcut, fără text, în mâna dreaptă
21. (234) Sf. Proclu și cei împreună cu el ка҃ ст҃ы·пρокѹла иже съ ни(м) decapitarea a patru mucenici, în prim plan episcopul Ianuarie[91]
22. (235) Sf. Teodor кв҃·ст҃ы ѳєω(д)ρь Sicheotul cuvios în picioare cu un sul strâns în mâini
23. (236) Sf. Gheorghe кг҃ ст҃ы гєѿρгїє decapitat
24. (237) Sf. Sava кд҃ ст҃ы·сава Stratilat aruncat în râu cu o piatră legată de gât

---

86 Ca la Dobrovăț, Probota, Suceava – Sf. Gheorghe, Neamț, Tismana, Bucovăț.
87 În loc de єѵтиχїє.
88 În loc de тєρєньтиє.
89 Prăznuiți în Sinaxarul grec în 14 aprilie, apar pictați la aceeași dată și la Dobrovăț, Suceava – Sf. Gheorghe, Neamț, Roman și Sucevița.
90 Prăznuit în Sinaxarele grecești pe 19 aprilie; în *Viețile Sfinților* pomenit pe 21 aprilie (*Viețile Sfinților pe luna Aprilie*, Editura Episcopiei Romanului și Hușilor, 1995, p. 238–241); mai apare ilustrând ziua de 19 aprilie la Dobrovăț, Probota, Suceava – Sf. Gheorghe, Neamț, Roman, Tismana; la Sucevița, deși inscripția îl consemnează pe Sf. Ioan Bătrânul; la Suceava – Sf. Dumitreu ilustrează ziua de 21 aprilie.
91 În toate celelalte *Menologuri* cunoscute este pomenit episcopul Ianuarie decapitat alături de cei care au murit împreună cu el, printre care se afla și diaconul Proclu (*Viețile Sfinților pe Aprilie*, p. 236–237).

Peretele de nord, registrul al VII-lea
25. (238) Sf. Marcu к҃є с҃ты марко apostol și evanghelist gol, cu mâinile legate la spate, târât de picioare de către un tânăr
26. (239) Sf. Vasilie[92] к҃ѕ с҃ты васїлїє Sf. Mucenic Vasilevs/Vasile, episcopul Amasiei, decapitat

Glaful ferestrei, latura vestică, registrul al IV-lea
27. (240) Sf. Simeon к҃з с҃ты се(м)ѡ҆нь ruda Domnului, episacopul Ierusalimului, răstignit

Glaful ferestrei, latura estică, registrul al IV-lea
28. (241) Sf. Iason și Sosipatru к҃и·с҃ты асонь[93] · с҃ты сосипа(т)рь cei doi apostoli în picioare, cu suluri strânse în mâna stângă

Peretele de nord, registrul al VII-lea (în continuare)
29. (242) Sf. Memnon к҃ѳ с҃ты мемнонь cuvios în picioare, cu un sul desfăcut, fără text, în mâna dreaptă
30. (243) Sf. Iacob л҃· с҃ты ꙗкѡвь apostolul Iacob, fratele Sf. Ioan Evanghelistul, decapitat

Peretele de est, registrul al IX-lea
Luna Mai Semnul începutului de lună, o semilună, este inclus în prima scenă. Inscripția cu numele lunii este distrusă.
1. (244) Sf. Ieremia Proroc [а҃] с҃ты еремїа проро(к) căzut la pământ și lovit cu pietre de către doi executori
2. (245) „Aducerea moaștelor Sf. Atanasie” в҃·пренесенїе мощемь с҃тго аѳанасїа în Constantinopol, într-o raclă purtată pe umeri de către trei preoți
3. (246) „Sf. Timotei și soția sa Mavra” г҃·с҃ты·тимоѳеи· и подрꙋжи е(г)·маври răstigniți
4. (247) Sf. Olvian д҃ с҃ты ѡ҆лвїє episcop cu Evanghelia în mâna stângă, binecuvântând, în foc
Maica Domnului Indurătoarea (*Eleusa*) м҃ир ѳ҃ꙋ і҃с х҃с bust, arhanghelii Mihail м҃ și Gavriil г҃ cu mâinile acoperite, busturi, de o parte și de alta a capului Fecioarei
5. (248) Sf. Irina є҃ с҃тaа ерина decapitată
6. (249) Sf. Iov ѕ҃· с҃ты иѡ҆вь în picioare
7. (250) Sf. Acachie з҃ с҃ты акакїе decapitat
8. (251) Sf. Ioan Cuvântătorul de Dumnezeu и҃ с҃ты іѡ(н) бгосло[ва] Apostol și Evanghelist Ioan în picioare, cu Evanghelia închisă în mâna stângă

Peretele de sud, registrul al VIII-lea
9. (252) [Sf.] Isaia Proroc ... ісаиа пропокь tăiat cu fierăstrăul
10. (253) Sf. Simon і҃ с҃ты симонь Ap. Simon Zilotul răstignit

Glaful ferestrei, latura estică, registrul al V-lea
11. (254) Sf. Mochie аі҃ с҃ты мокїе decapitat

Glaful ferestrei, latura vestică, registrul al V-lea
12. (255) Sf. Epifanie [в҃і] с҃ты епифанїе arhiepiscopul Ciprului în picioare, cu Evanghelia închisă în mâna stângă, binecuvântând

Peretele de sud, registrul al VIII-lea (în continuare)
13. (256) Sf. Glicheria г҃і с҃таа гликерїа căzută la pământ și atacată de o ursoaică[94]
14. (257) Sf. Isidor д҃і с҃ты сидорь[95] decapitat

---

[92] La Dobrovăț – васили, la Moldovița – василїє, la Snagov și Tismana – василевс.
[93] In loc de ꙗсонь.
[94] Ca la Probota, Suceava – Sf. Gheorghe, Moldovița.
[95] În loc de исидорь.

Peretele de vest, registrul al IX-lea
15. (258) Sf. Pahomie єі҃·ст҃ы/ пахо/ мїє Sf. Teodor ст҃ы ѳеѡдо(р) cuviosul Pahomie cel Mare în Picioare, cu un sul strâns în mâini; cuviosul Teodor cel Sfințit, ucenicul cuviosului Pahomie[96] în picioare, cu un sul desfăcut, fără text, în mâna stângă
16. (259) Sf. Alexandru ѕі҃·ст҃ы алеѯандр arhiepiscopul Ierusalimului în picioare, cu Evanghelia în mâna stângă, binecuvântând
17. (260) Sf. Andronic și Sf. Iunia зі҃·ст҃ы андрони(к) и ст҃ы/ иѡнїа cei doi apostoli în picioare, cu suluri strânse în mâini
18. (261) Sf. Efrasia иі҃ стаа єфрасїѧ Efrasia aruncată în mare cu pietre de moară legate de gât
19. (262) Sf. Patrichie și cei împreună cu el ѳі҃ ст҃ы·патрикїє и(ж) съ нꙋ(м) trei mucenici decapitați, în prim plan episcopul Prusiei
20. (263) Sf. Talelei к҃ ст҃ы ѳалелеи mucenicul Taleleu decapitat
21. (264) Sf. Constantin ка҃·ст҃ы/ коста(н)/тинь Sf. Elena ст҃аа/ еле(н) în picioare, de o parte şi de alta a crucii
22. (265) Sf. Vasilisc кв҃ ст҃ы василискь decapitat
23. (266) Sf. Mihail кг҃· ст҃ы михаи(л) Mărturisitorul, episcop de Sinade, în picioare, cu Evanghelia închisă în mâna stângă, binecuvântând
24. (267) Sf. Simeon кд҃· ст҃ы семеѡнь cuvios în picioare, cu un sul strâns în mâini
25. (268) „A treia aflare a cinstitului cap" ке҃ третее ѡбрѣтенї чесниѧ глав a treia aflare a capului Sf. Ioan Botezătorul, într-o groapă săpată de un tânăr în prezența unui preot

Peretele de nord, registrul al VIII-lea
26. (269) Sf. Carp кѕ҃ ст҃ы карпь sfântul apostol în picioare, cu un sul strâns în mâna stângă
27. (270) Sf. Terapont кз҃ ст҃ы ѳерапо(н)ть întins pe jos cu mâinile şi picioarele legate, bătut cu bâte de către doi executori

Glaful ferestrei, latura vestică, registrul al V-lea
28. (271) Sf. Eladie ки҃ ст҃ы еладїє episcop în picioare, cu Evanghelia închisă în mâna stângă, binecuvântând

Glaful ferestrei, latura estică, registrul al V-lea
29. (272) Sf. Teodosia кѳ҃ ст҃аа ѳеѡ(д)сїѧ mucenița din Tir aruncată în mare cu două pietre de moară legate de gât

Peretele de nord, registrul VIII-lea (în continuare)
30. (273) Sf. Eutihie[97] л҃ ст҃ы еvтихїа ucenicul Sf. Ioan Gură de Aur, în picioare, cu un sul strâns în mâna dreaptă
31. (274) Sf. Ermie ла҃ ст҃ы· еремїѧ[98] mucenicul decapitat

Peretele de est, registrul al X-lea
Luna Iunie Semnul începutului de lună, o semilună, este inclus în prima scenă, în cea mai mare parte distrus.
1. (275) Sf. Iustin [а҃] ст҃ы [iꙋ]стинь Filosoful în picioare, ținând un sul desfăcut în mâna stângă; pe sul: филосо/фиѧ и/зьвич/е ѡ(т) м „Filosofia [...] de la [...]"[99]
2. (276) Sf. Nichifor в҃·ст҃ы никифор Mărturisitorul, patriarhul Constsntinopolului, în picioare, cu Evanghelia închisă în mâna stângă, binecuvântând

96 Ca la Suceava – Sf. Gheorghe, Neamț, Snagov, Tismana (Pahomie apare și cu Îngerul); comemorat pe 16 mai și amintit la data respectivă la Cozia, Moldovița, Bucovăț, Sucevița.
97 Ca la Roman, Snagov, Tismana; la Dobrovăț apare condus de un înger în patria sa Sevastia, la Suceava – Sf. Gheorghe: într-o raclă cu îngerul alături. La Probota, Moldovița, Neamț, Bucovăț, Sucevița a fost reprezentat cuviosul Isachie, prăznuit în această zi.
98 In loc de ермїє.
99 „Filosofia izvorăște de la M[ine]"; verbul slav nu există în această formă, ori e greșit scris.

3. (277) Sf. Luchilian г҃·ст҃ы·лꙋкѧнь[100] răstignit cu capul în jos
4. (278) Sf. Mitrofan д҃ ст҃ы митрофа(н) patriarhul Constantinopolului în picioare, cu Evanghelia închisă în mâna stângă, binecuvântând
5. (279) Sf. Estatie є҃· ст҃ы естаѳие[101] Sf. Evstatie, arhiepiscopul Antiohiei, în picioare, cu Evanghelia închisă în mâna stângă, binecuvântând[102]
6. (280) Sf. Dorotei ѕ҃·ст҃ы дороѳеи episcopul Tirului, în picioare cu Evanghelia închisă în mâna stângă, binecuvântând
7. (281) Sf. Teodot з҃ ст҃ы ѳеѡ(д)ть decapitat[103]
8. (282) Sf. Teodor Stratilat и҃ ст҃ы· ѳеѡ(д)рь·стратила(т) decapitat
9. (283) Sf. Chiril ѳ҃ ст҃ы·кирїль, patriarhul Alexandriei, în picioare cu Evanghelia închisă în mâna stângă, binecuvântând
10. (284) Sf. Alexandru şi Antonina ї҃· ст҃ы(х)алеѯа(н)дро·и антони[на] în foc

Peretele de sud, registrul al IX-lea
11. (285) Sf. Vartolomei [аї҃]·ст҃ы варьѳоломеи apostolul Bartolomeu răstignit
12. (286) Sf. Onufrie вї҃· ст҃ы· ѡ(н)фрїе cuviosul Onufrie cel Mare în picioare
13. (287) Sf. Achilina гї҃/ст҃аа акилина decapitată
14. (288) Sf. Proroc Elisei дї҃ [ст҃ы] пророк(к) елисеи în picioare, cu un sul desfăcut în mâna stângă; pe sul: ревнꙋ/ѧ и поре/ревно/вахь[104]/ѡ госп[од] „Cu râvnă am râvnit la Domnul [Dumnezeu Savaot]” (*I Regi 19. 10*)[105]
15. (289) Sf. Proroc Amos єї҃ проро(к) амось în picioare, cu un sul desfăcut în mâna dreaptă; pe sul: еде мь/скаадр/ѣве са в/ерьне/възва(?)[106]
16. (290) Sf. Tihon ѕї҃ ст҃ы тихо(н), episcopul Amatundei, în picioare cu Evanghelia închisă în mâna stângă, binecuvântând

Peretele de vest, registrul al X-lea
17. (291) Sf. Manuil, Savel, Ismail зї҃·ст҃ы(х) манои(л)[107] самои(л)[108]· измаи(л) decapitați
18. (292) Sf. Leontie иї҃ ст҃ы·леѡ(н)нтїе[109]culcat gol pe o piatră și bătut cu ciocanele de doi executori
19. (293) Sf. Zosima ѳї҃ ст҃ы зоси(м) decapitat[110]
20. (294) Sf. Metodie Patarski к҃ ст҃ы·меѳодое[111]·патарьски episcopul de Patara decapitat
21. (295) Sf. Iulian din Tars ка҃ ст҃ы иꙋлиѧн aruncat în mare într-un sac
22. (296) Sf. Eusebie кв҃ евсевїе, episcop de Samosata, căzut pe pământ cu mâinile legate și lovit în cap cu o măciucă
23. (297) Sf. Agripina кг҃ ст҃аа агрипина întinsă pe pământ cu mâinile legate și bătută cu bâte
24. (298) „Nașterea Sf. Ioan” кд҃ рождество ιѡно(в)о· compoziția obişnuită
25. (299) Sf. Fevronia ке҃ ст҃аа·февронїѧ cuvioasa decapitată

---

[100] În loc de лꙋкилиань/ Luchilian.
[101] În loc de еvстаѳие/ евстаѳие.
[102] Ca la Dobrovăț, Probota, Suceava – Sf. Gheorghe; la Dečani marchează ziua de 6 iunie (P. Mijović, *loc. cit.*); la Cozia, Neamț, Roman, Bucovăț a fost pictat în 21 februarie, ziua prăznuirii lui.
[103] Prăznuit și la 18 mai.
[104] În loc de поревноваxь (secvența ре este dublată).
[105] Cu referire la Ilie, povățuitorul și învățătorul lui din al cărui duh a dorit să primească și el, din „râvnă” pentruDumnezeu (*II Regi 2.9–10*).
[106] Neinteligibil.
[107] În loc de манꙋи(л).
[108] În loc de савел.
[109] În loc de леѡ(н)тїе.
[110] Sf. Zosima mai ilustrează ziua de 19 iunie numai la Dobrovăț, Suceava – Sf. Gheorghe, Neamț; în celelalte *Menologuri* cunoscute a fost pictat apostolul Iuda.
[111] În loc de меѳодие.

Peretele de nord, registrul al IX-lea
26. (300) Sf. David[112] к҃ѕ ст҃ы давидь cuvios în stâlp, cu un sul strâns în mâini
27. (301) Sf. Samson к҃з ст҃ы самсонь primitorul de străini în picioare, cu un sul strâns în mîna dreaptă
28. (302) „Întoarcerea moaștelor [Sf. Chir și Ioan, doctori fără de arginți]" к҃и възвращенїе моще(м) [...] descoperirea lor într-un mormânt
29. (303) Sf. Petru, Sf. Pavel к҃ѳ·ст҃ы пе(т)р ст҃ы/ паве(л) în picioare, Petru cu un sul strâns în mâna dreaptă, Pavel cu Evanghelia în mâna stângă
30. (304) Soborul Sf. Apostoli л҃ събо(р) ст҃ы(х) ап(с)ль două grupuri de apostoli în frunte cu Petru și Pavel

Peretele de est, registrul al XI-lea
Luna Iulie Semnul începutului de lună, o semilună, este inclus în prima scenă, inscripția ștearsă.
1. (305) Sf. Cosma și Damian [а҃] ст҃ы(х) косма· и да(м)ѧнь[113] căzuți la pământ cu mâinile legate, lapidați
2. (306) „Așezarea cinstiului veșmânt" в҃ положенїе чеснїа ризь al Născătoarei de Dumnezeu în raclă, de către un episcop, în prezența împăratului Leon I
3. (307) Sf. Iachint г҃ ст҃ы іакинѳа în închisoare
4. (308) Sf. Andrei Criteanul д҃·ст҃ы андре(и)·кр(т)иски arhiepiscopul Cretei în picioare, cu Evanghelia în mâna stângă, binecuvântând
5. (309) Sf. Lampadie е҃ ст҃ы ламьбада[114] cuvios în picioare, cu un sul desfăcut în mâna dreaptă; pe sul: чловѣче/ не събира/и ск[р]овищ/е нъ разда/ нащеим/аеши „Omule, nu aduna comori, ci împarte ceea ce ai"
6. (310) Sf. Sisoe ѕ҃ ст҃ы сисое cuvios în picioare, cu un sul strâns în mâna dreaptă
7. (311) Sf. Toma з҃ ст҃ы ѳома din Maleon, cuvios în picioare, cu un sul strâns în mâna dreaptă
8. (312) Sf. Procopie и҃ ст҃ы·прокопїе decapitatat

Peretele de sud, registrul al X-lea
9. (313)Sf. Pangratie ѳ҃ ст҃ы·па(н)кратїе episcopul de Tavromenia în picioare, cu Evanghelia în mâna stângă, binecuvântând
10. (314) „Sf. 45 de mucenici cei din Nicopolea Armeniei" і҃·ст҃ы(х)·м҃е·мчнїкь·иже въ никопол/ армѣ(н)стѣмь grup numeros de mucenici în foc

Glaful ușii, intrados arc parte estică
11. (315) Sf. Eufimia аі҃ ст҃аа·еѲимиѧ[115] minunea Sf. Eufemia de la Soborul sfinților părinți din Calcedonia

Glaful ușii, intrados arc parte vestică
12. (316) Sf. Mc. Proclu[116] legat de stâlp şi săgetat, Sf. Ilarie decapitat

Glaful ușii, timpan
Arhanghelul Mihail ар(х) м(х) bust, cu sabia scoasă din teacă în mâna dreaptă

Peretele de sud, registrul al X-lea (în continuare)
13. (317) Ștefan г҃і стефан cuviosul Ștefan Savaitul în picioare, cu un sul strâns în mâna stângă
14. (318) Sf. Iustin (sic) д҃і·ст҃ы іѵсти(н)[117] mc. Iust în foc, cu cruciulița de martir în mâna dreaptă
15. (319) Sf. Chiric și Iulita е҃і·ст҃ы(х)·кири(к)·иѵли(л)[118] Chiric aruncat de pe un zid, Iulita decapitată

---

[112] Din Tesalonic.
[113] În loc de да(м)иань.
[114] În loc de ламьпадїе.
[115] În loc de евфимиа/ ефимиа.
[116] Inscripția nu s-a păstrat. Inedită este menționarea numelui Sf. Proclu pe stâlp: прок(л).
[117] În loc de иѹст. Confuzie Iustin/Iust.
[118] În loc de иѵлита.

Peretele de vest, registrul al XI-lea

16. (320) Sf. Antinoghen[119] ѕ҃і·ст҃ы анѳиогень episcop în Sevastia, decapitat

17. (321) Sf. Marina з҃і·ст҃аа марина decapitată

18. (322) Sf. Emilian и҃і·ст҃ы емилиѧн în foc, cu cruciulița de martir în mâna dreaptă

19. (323) Sf. Dia ѳ҃і·ст҃ы дїа cuvios în picioare, cu un sul strâns în mâini

20. (324) „Ridicarea în /car de/ flăcări a Sf. Proroc Ilie” к҃ ѿгненосное въсхожденїе·проро(к)·илїѧ Sf. Ilie în căruță condusă de un înger călare pe unul dintre cei doi cai[120]

21. (325) „Sf. Simion nebunul și Ion” к҃а ст҃ы·симиѡ(н) юро(д)вї и ιѡ҃нь· cuviosul Simeon, nebun pentru Hristos și Ioan Pustnicul în picioare, cu suluri strânse în mâna dreaptă

22. (326) Sf. Maria Magdalena к҃в ст҃аа·марїа магьдали(н)[а] în picioare, cu crucea de martir în mâna dreaptă

23. (327) „Aducerea moaștelor Sf. Foca” к҃г прѣнесенїе·моще(м)·ст҃го·фокы într-o raclă purtată pe umeri de trei preoți

24. (328) Sf. Hristina к҃д·ст҃аа христина căzută în genunchi cu mâinile legate, străpunsă cu două sulițe în spate

Peretele de nord, registrul al X-lea

25. (329) „Sf. Ana mama Născătoarei de Dumnezeu” к҃е·ст҃аа анна/ мт҃и б҃ци în picioare[121]

26. (330) Sf. Ermolae și cei împreună cu el к҃ѕ ст҃ы ермо(л)[122]·и(ж) съ н(м) decapitarea a trei mucenici

27. (331) Sf. Panteleimon к҃з ст҃ы пандолемо(н)[123] mucenicul doctor fără de arginți decapitat

Glaful ușii, intrados arc parte vestică

28. (332) Sf. Ap. Prohor în foc, cu cruciulița de martir în mâna dreaptă

Glaful ușii, intrados arc parte estică

29. (333) Sf. Mc Calinic к҃ѳ... în foc, cu cruciulița de martir în mâna dreaptă

Glaful ușii, timpan

Sf. Arhanghel Gavriil ар(х) гвл bust, cu sabia scoasă din teacă în mâna dreaptă

Peretele de nord, registrul al X-lea (în continuare)

30. (334) Sf. Sila, Sf. Siluan л҃ ст҃ы сила ст҃ы силоамь[124] cei doi apostoli în picioare, cu suluri strânse în mâna dreaptă

31. (335) Sf. Evdochim л҃а ст҃ы евдоки(м) Dreptul Evdochim în picioare cu toiag în mâna dreaptă

Peretele de est, registrul al XII-lea (registrul inferior cu sfinți în picioare)

Luna August [мс]ц҃а [авг]ѹ[с]та Semnul începutului de lună, o semilună, este inclus în prima scenă, inscripția parțial distrusă este scrisă în interiorul semilunii.

1. (336) Sf. Macabei Eleazar, Solomonia, și copiii Antonie, Avim, Gurie, Eleazar, Evsevona, Samona, Marcel [а҃] ст҃ы(х) макавеи ·елизарь[125]·соломони(д)[126]·и ч(д)а·антони(н)[127]·авимь·гѹрїе ·елиазарь· евсо(н)[128] ·само(н)·марке(л)· cu cruciulițe de martiri în mâini

2. (337) Sf. Ștefan в҃·ст҃ы с(т)ефань· diacon cu cădelniță și chivot în mâini

---

119 Calendarul ortodox român – Atinoghen, rus – Афиноген (unde ф este reflexul sunetului θ din greacă), bg. – Атиноген.

120 Ca la Probota, Suceava – Sf. Gheorghe ; la Dobrovăț, Snagov, Tismana și Sucevița îi aruncă cojocul perorocului Elisei.

121 Ca la Probota, Suceava – Sf. Gheorghe, Moldovița și Bucovăț; la Cozia, Dobrovăț, Neamț și Sucevița – *Adormirea Sf. Ana.*

122 În loc de ермо(л)ае.

123 În loc де пантелимо(н)/пантелемо(н).

124 În loc de силѹань. Zugravul a făcut o confuzie cu toponimul biblic силоамь.

125 În loc de елиазарь.

126 În loc de соломонина.

127 În loc de антоние.

128 În loc de евсевона.

3. (338) Sf. Dalmat г҃· с҃ты далман(т)ь[129] cuvios cu un sul desfăcut în mâna dreaptă; pe sul: цѣлом/ъдрием/ [им]ати възд р/ъжанїю/ ласкро „(Cu) toată înțelepciunea să să fii reținut”
4. (339) Sf. Evdochia д҃ стаа евдокїа cu cruciulița de martir în mâna dreaptă

Peretele de sud, registrul al XI-lea
5. (340) Sf. Evsignie е҃ сты евсегнїе[130] în veșmânt bogat, cu cruciuliță în mâna dreaptă
6. (341) „Schimbarea la Față a Domnului”; Iisus Hristos, Ilie și Moise ѕ҃·прѣѡбраженїе г(с)҃не/ ілїа і҃с х҃с мои(с) compoziția obișnuită

Glaful ușii, latura estică
7. (342) Sf. Dometie ꙁ҃ с҃ты доме(н)тїе[131] persul, cuvios cu un sul desfăcut în mâna dreaptă; pe sul: три дѣла/ възнен/авид[ѣ] бо/га та л(ж)ъва/стара бл(д)ъ[...]/шагѫ дѣл „Trei fapte vechi nu sunt pe placul lui Dumnezeu: minciuna desfrânarea”[132] [...] ?
8. (343) Sf. Emilian и҃·с҃ты емилиа(н) Mărturisitorul, episcopul Cizicului, cu Evanghelia în mâna stângă, binecuvântând

Glaful ușii, latura vestică
9. (344) Sf. Ap. Matia ѳ҃ сты·ап(с)ль маѳе(и)[133] (sic!) cu un sul strâns în mâna stângă
10. (345) Sf. Lavrentie і҃· с҃ты лавре(н)тїе în veșmânt bogat, cu cruciuliță în mâna dreaptă

Peretele de sud, registrul al XI-lea (în continuare)
11. (346) Sf. Evplu аі҃ с҃ты евпла[134] în veșmânt bogat, cu cruciuliță în mâna dreaptă
12. (347) Sf. Fotie ві҃ с҃ты фотїе în veșmânt bogat, cu cruciuliță în mâna dreaptă

Peretele de vest, registrul al XII-lea
13. (348) Sf. Maxim гі҃·с҃ты маѯмь· Mărturisitorul cuvios cu un sul desfăcut în mâna dreaptă; pe sul: ꙋмртвы/ си плъ/те ска/мъдро/ванїа „Fii mort trupului, înțelepciune”
14. (349) Sf. Proroc Mihea ді҃·с҃ты михеа cu un sul desfăcut în mâna dreaptă; pe sul: се (д)нїе/ грѧдет/ь и завѣ/щает/ь завѣт/ь новь „Iată vin zile şi voi încheia legământ nou” (*Ieremia 31. 31*)
15. (350) „Adormirea Născătoarei de Dumnezeu” еі҃ ꙋспенїе бц҃и/ і҃с х҃с/ ми҃р ѳ҃ꙋ compoziția obișnuită
16. (351) Sf. Diomid ѕі҃·с҃ты диѡми(д) în veșmânt bogat, cu cruciuliță în mâna dreaptă
17. (352) Sf. Miron ꙁі҃·с҃ты миро(н) în veșmânt bogat, cu cruciuliță în mâna dreaptă
18. (353) Sf. Flor иі҃·с҃ты флорь în veșmânt bogat, cu cruciuliță în mâna dreaptă
19. (354) Sf. Andrei [Stratilat] ѳі҃·с҃ты андреи în veșmânt bogat, cu cruciuliță în mâna dreaptă
20. (355) Sf. Samuel к҃ с҃ты самои(л)[135] prorocul cu un sul strâns în mâna dreaptă
21. (356) Ap. Tadeu ка҃·ап(с)҃ль ѳадеи[136] cu un sul strâns în mâna stângă
22. (357) Sf. Agatonic кв҃·с҃ты·агаѳоник în veșmânt bogat, cu cruciuliță în mâna dreaptă
23. (358) Sf. Eutihie[137] кг҃·с҃ты евтихїе episcop cu Evanghelia în mâna stângă, binecuvântând

---

[129] În loc de далмат.
[130] În loc de евсигнїе.
[131] În loc de дометїе.
[132] Același text ca pe sulul Sf. Patapie (8 dec.).
[133] În loc de маѳиа.
[134] În loc de евплꙋ.
[135] În loc de самꙋи(л).
[136] În loc de ѳадеꙋ.
[137] Un episcop cu numele de Eutihie este comemorat în 16 august. La Cozia – decapitarea Sf. Calinic, patriarhul Constantinopolului ; la Dobrovăț, Suceava – Sf. Gheorghe(?), Neamț (?), Roman, Bucovăț – mucenicul Lup, singur sau împreună cu cei care au murit cu el; la Probota – ap. Stahie prăznuit la 31 octombrie; la Tismana – mc. Irineu și cei carte au murit împreună cu el; la Sucevița – martiriul mc. Eutihie.

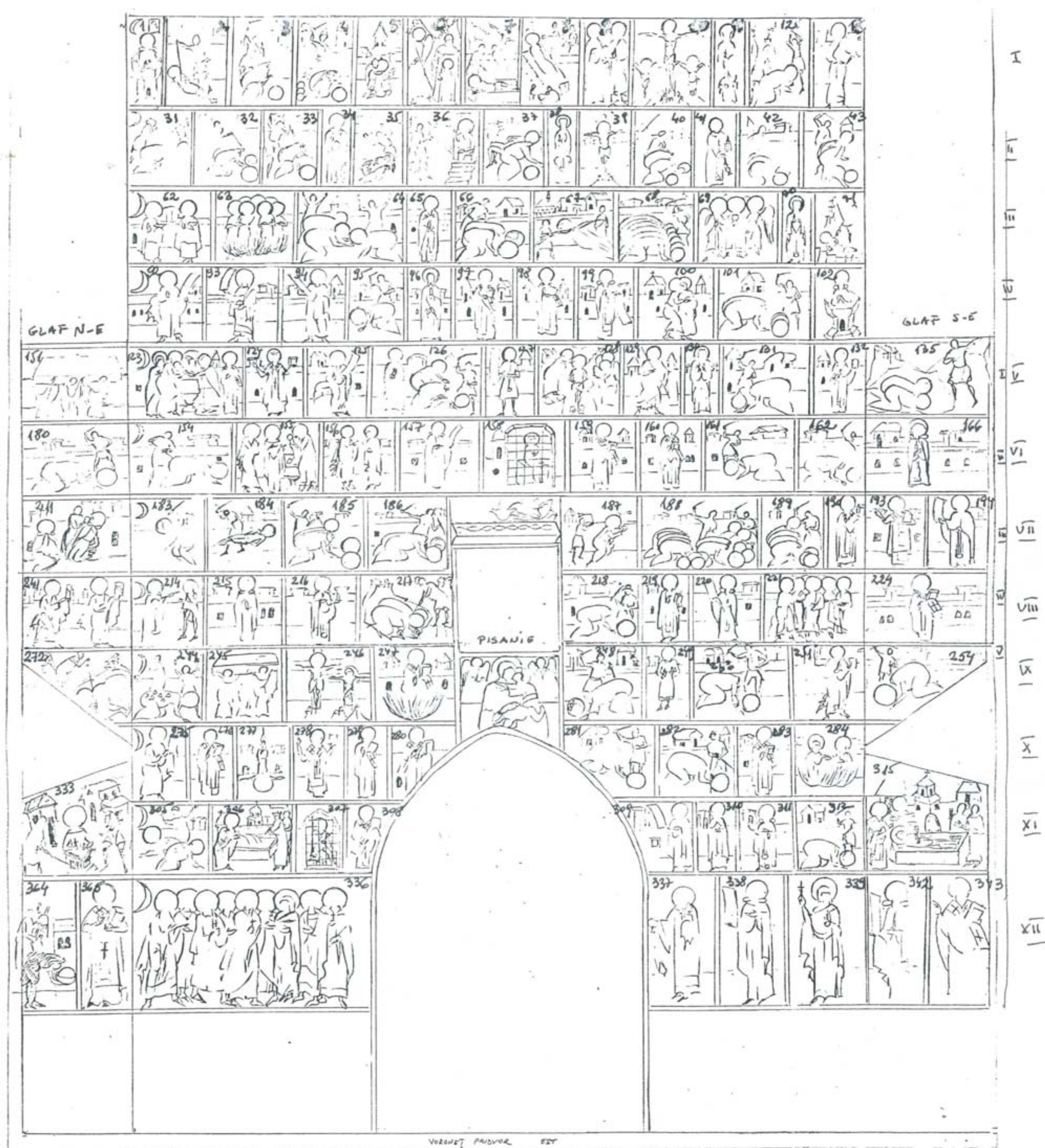
Peretele de nord, registrul al XI-lea
24. (359) Ap. Bartolomeu к҃д·ап(с҃)ль вароѳо(л)омеи cu un sul strâns în mâna stângă
25. (360) Ap. Tit к҃є·ап(с҃)ль тить· cu un sul strâns în mâna stângă
26. (361) Sf. Andrian[138] к҃ѕ·ст҃ы андрєѫ(н) în veșmânt bogat, cu cruciuliță în mâna dreaptă

Glaful ușii, latura vestică
27. (362) Sf. Pimen к҃з· ст҃ы пимє(н) cuvios cu un sul strâns în mâna stângă
28. (363) Moise Maurul[139] к҃и ... cuvios orant

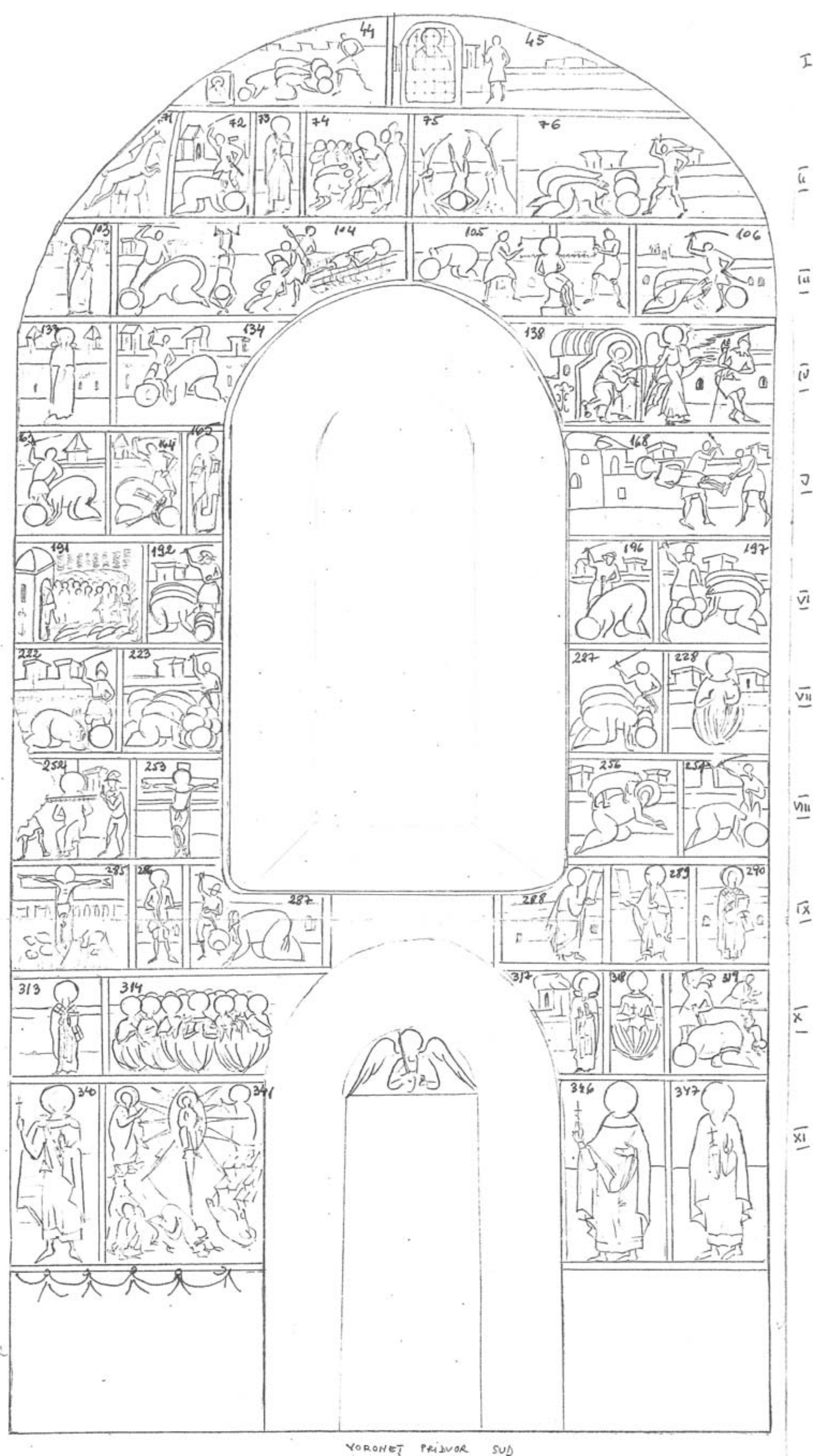
Glaful ușii, latura estică
29. (364) Tăierea capului Sf. Ioan Botezătorul [к҃ѳ] ..... иє ιωна Sf. Ioan în picioare, ușor aplecat
ținându-și capul într-un vas, călăul ștergându-și sabia de sânge
30. (365) Sf. Pavel cel Nou л҃·ст҃ы· павє(л) новїи patriarhul Constantinopolului cu Evanghelia în mâna stângă, binecuvântând

Peretele de nord, registrul al XI-lea (în continuare)
31. (366) „Așezarea [în raclă] a cinstitului brâu" л҃а положєнїє чєснаго поаса vindecarea miraculoasă a împărătesei Zoe cu ajutorul brâului Maicii Domnului, în prezența împăratului Leon cel Înțelept și a patriarhului Constantinopolului
În continuarea *Menologului*, dar fără să facă parte din el:
(367) Daniil Sihastrul ст҃ы данїна cuvios cu un sul desfăcut în mâna stângă și sprijinit pe toiag cu dreapta; pe sul: † прїидѣ/тє ча(д)а моа/ послꙋш/аитє м/ѧ наꙋч/а ви стра/хꙋ бож[їи] „Veniți copii, ascultați-mă pe mine, frica Domnului vă voi învăța pe voi" (*Ps 33. 11*). Un text asemănător a fost scris pe sulul lui Daniil pictat la exterior: приїдѣтє ча(д)а/ послꙋшатє/ мєн а ꙋча ви/страхꙋ о/спонѭ кт/о єсть чл҃в „Veniți, copii, ascultați-mă, eu vă voi învăța frica de Domnul. Ce este omul?"

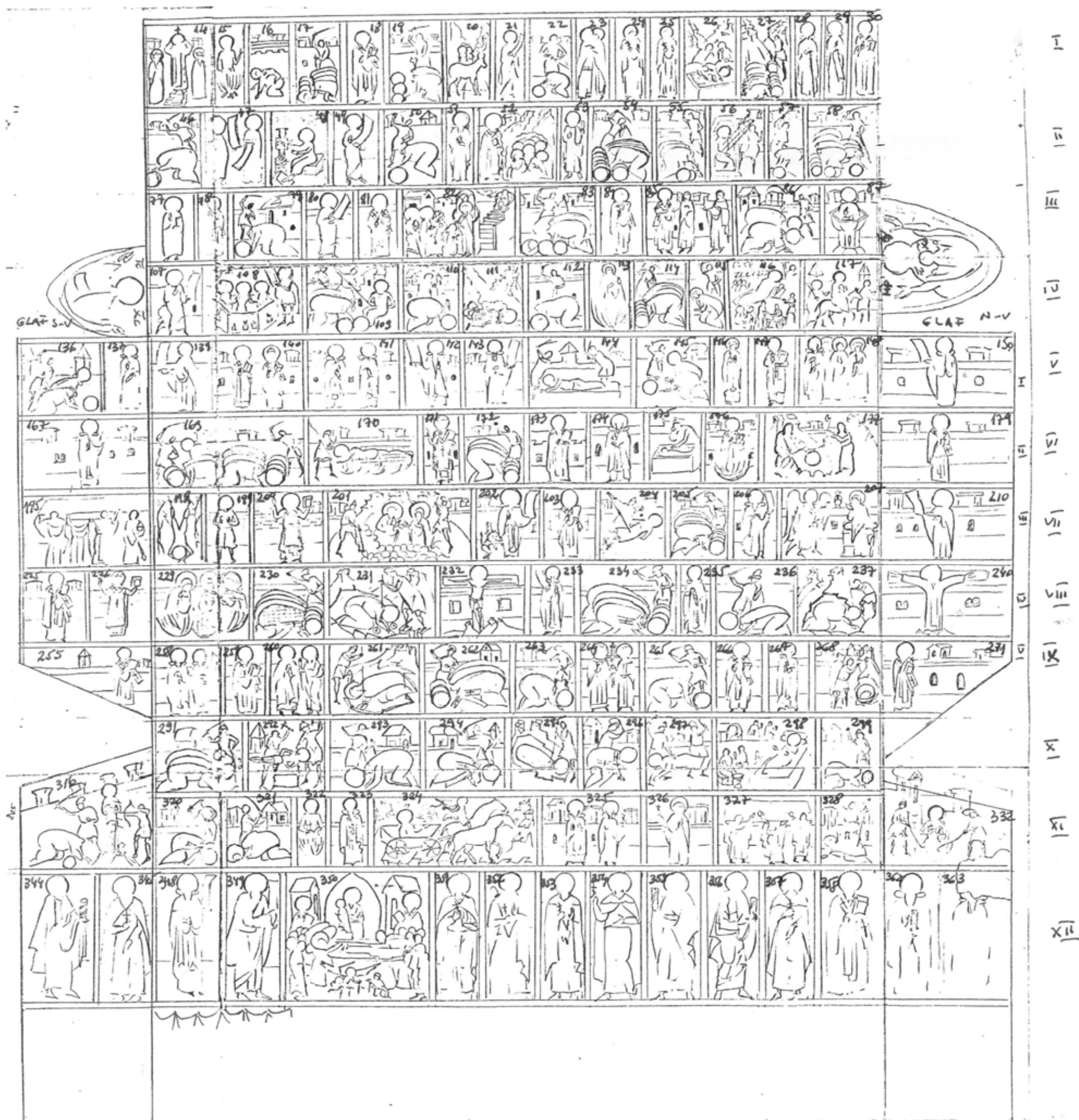
[138] Forma veche românească pentru Adrian, probabil, o contaminare cu Andrei.
[139] Moise Etiopianul, monah în Schit, Egipt. Slavii îl numesc Maurul; rus., bg. Мурин.

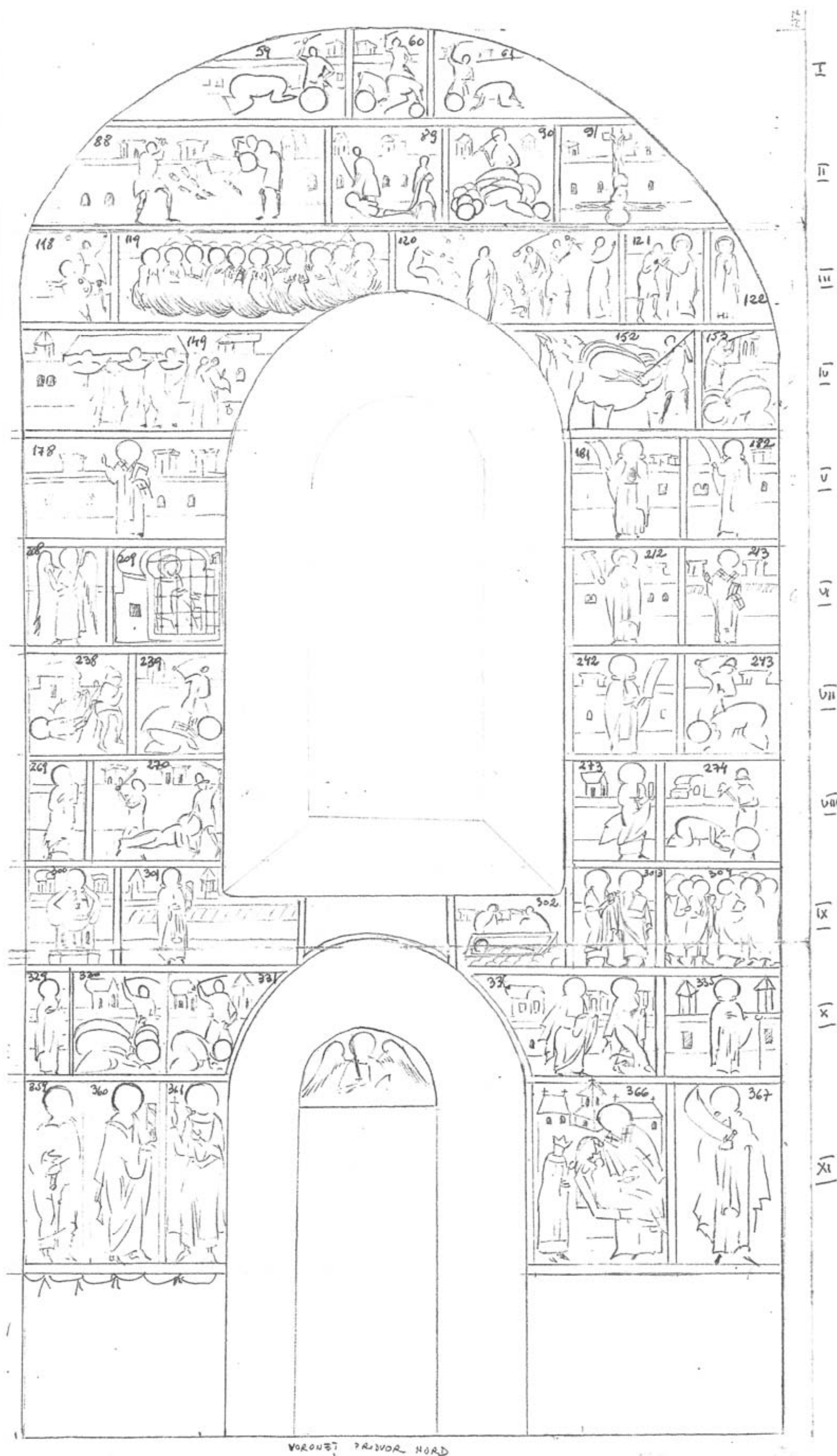
Pl. I. Voroneț. Exonartex. Desfășurarea programului iconografic, perete est (desen: M. Buculei).

Pl. II. Voroneț. Exonartex. Desfășurarea programului iconografic, perete sud (desen: M. Buculei).

Pl. III. Voroneț. Exonartex. Desfășurarea programului iconografic, perete vest (desen: M. Buculei).

Pl. IV. Voroneț. Exonartex. Desfăşurarea programului iconografic, perete nord (desen: M. Buculei).